

Karol Szymański

Rozpowszechnianie filmów czechosłowackich w Polsce w latach 1947–1973

Pierwszym filmem czechosłowackim, jaki wyświetlano w Polsce po II wojnie światowej¹, byli nagrodzeni Grand Prix Festiwalu w Cannes *Ludzie bez skrzydeł* Františka Čapa², wprowadzeni na ekrany naszych kin we wrześniu 1947 r. W ślad za tym dziełem – począwszy od marca następnego roku i premiery, nagrodzonej z kolei Złotym Lwem w Wenecji, *Syreny* Karela Steklý'ego – regularny import filmowy z Czechosłowacji już nie ustawał³, a produkcje czeskie i słowackie stały się trwałym elementem pejzażu polskich kin oraz jedną z najistotniejszych składowych repertuaru kinowego, później zaś – także telewizyjnego.

Poniżej chcę przedstawić w sposób syntetyczny historię i drogi rozpowszechnia filmów czechosłowackich w Polsce oraz ich pozycję w całościowej ofercie filmowej dostępnej obywatelom PRL-u – do końca 1973 r. Wybór tej akurat cezury czasowej dla wyodrębnienia pewnego etapu w dziejach dystrybucji został podyktowany tym, że z jednej strony od jesieni 1973 r. (pomijając wprowadzone do kin w maju 1972 *W cieniu gilotyny* Vladimíra Čecha) zaczęły na dobre docierać do Polski sztandarowe dzieła „skonsolidowanej” i „znormalizowanej” po zdławieniu Praskiej Wiosny kinematografii CSRS, z drugiej zaś – w grudniu tegoż roku miała polską premierę *Morgiana* Juraja Herza, uważana przez niektórych za ostatnie dzieło i „łabędzi śpiew” Czechosłowackiej Nowej Fali⁴.

I. Filmy czechosłowackie w dystrybucji kinowej

W latach 1947–1973 odbyły się w polskich kinach premiery łącznie 4398 filmów długometrażowych i średniometrażowych (fabularnych, dokumentalnych i animowanych). Ponad połowa z nich (2451, tj. 56%) pochodziła z czterech tylko krajów: najwięcej – 1021 (czyli 23% ogółu) – ze Związku Radzieckiego, zaś 543 (12%) – z Francji, 454 (ponad 10%) – z Polski i 433 (10%) – z USA. W dalszej kolejności najliczniej reprezentowane były kinematografie: czechosłowacka (333 filmy), brytyjska (277) oraz włoska (272). W sumie więc ówczesny repertuar polskich kin był zdominowany przez produkcje 7 krajów: $\frac{3}{4}$ premierowych tytułów (3333, tj. prawie 76%) pochodziło właśnie ze Związku Radzieckiego, Francji, Polski, Stanów Zjednoczonych, Czechosłowacji, Włoch i Wielkiej Brytanii. Natomiast na pozostałą $\frac{1}{4}$ repertuaru (1065 filmów) składały się dzieła aż 36 kinematografii: niektóre z nich były reprezentowane stosunkowo bogato (Węgry – 185 filmów, NRD – 170 i Jugosławia – 130), inne mniej licznie (NRF – 81 filmów, Japonia – 76, Rumunia – 71,

¹ Pomijam tu zagadnienie wykorzystywania w polskich kinach w pierwszych latach po zakończeniu wojny zachowanych kopii filmów zagranicznych (także czechosłowackich) zakupionych i rozpowszechnianych przed 1939 r. oraz przedwojennych filmów polskich.

² Podstawowe dane filmograficzne filmów czechosłowackich wyświetlanych w Polsce podaję w aneksie (tab. 2, 3 i 5).

³ Na podstawie umowy dotyczącej importu filmów czechosłowackich do Polski, zawartej w Warszawie 8.11.1947 r. między przedsiębiorstwem Československá Filmová Společnost i Przedsiębiorstwem Państwowym „Film Polski”, Czechosłowacja zobowiązywała się dostarczyć w pierwszym roku osiem, a w drugim i trzecim – po 15 filmów pełnometrażowych (zob. Dokumenty i materiały do historii stosunków polsko-czechosłowackich. Tom I: 1944–1960, część I: 1944–1948, red. nauk. W. Balcerak, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław – Warszawa – Kraków 1985, s. 281–288). Tego samego dnia podpisano analogiczną umowę o wywozie filmów polskich do Czechosłowacji oraz deklarację o współpracy polsko-czechosłowackiej w dziedzinie kinematografii.

⁴ Zob. np. P. Hames, *The Czechoslovak New Wave*, Wallflower Press, London 2005, s. 223.

Bułgaria – 62 i Szwecja – 61 oraz Meksyk i Chiny – po 31, Dania – 25, Hiszpania – 24), kolejne miały tylko po kilkanaście filmów (Austria – 18, Kuba – 13, Brazylia – 11, Argentyna i Indie po – 10), duża grupa 11 krajów była reprezentowana co najwyżej kilkoma, zaś 8 krajów – tylko pojedynczymi tytułami.

Ponad połowa wprowadzonych w omawianym okresie do rozpowszechniania filmów (2482, tj. 56%) pochodziła z państw obozu socjalistycznego, czyli tzw. krajów demokracji ludowej (przy czym aż 1/3 ogółu premier kinowych stanowiły tytuły radzieckie i polskie), natomiast 40% repertuaru (1767 tytułów) – z kapitalistycznej Europy oraz Ameryki Północnej. Na pozostałe niecałe 4% premier (149 filmów) składały się dokonania innych kinematografii z Azji, Ameryki Południowej i Środkowej, Australii, Bliskiego Wschodu oraz Afryki. Syntetyzując, można powiedzieć, że w latach 1947–1973 na ekrany kin w Polsce trafiały co roku średnio 163 filmy (najmniej – 70 – w 1950, a najwięcej – 235 – w 1960 roku), w tym: 17 tytułów produkcji krajowej, 75 – z krajów socjalistycznych, 65 – z europejskich i północnoamerykańskich krajów kapitalistycznych oraz 6 – z reszty świata⁵.

Jeżeli zaś chodzi o szczególnie nas interesującą produkcję czeską i słowacką, to w latach 1947–1973 zaprezentowano polskim widzom kinowym w sumie 333 nowe filmy⁶. Oznacza to, że (pomijając w wyliczeniach rok 1947, w którym odbyła się wspomniana wyżej pierwsza w ogóle, a jedyna tego roku premiera *Ludzi bez skrzydeł*) do dystrybucji wchodziło w tym okresie średnio po 13 czechosłowackich tytułów rocznie, które stanowiły niespełna 8% całego premierowego repertuaru kinowego.

Oprócz filmów fabularnych wśród czechosłowackich tytułów znalazło się także 10 utworów dokumentalnych (wyjątkowy pod tym względem był rok 1963, kiedy wprowadzono do polskich kin aż trzy takie produkcje: *Kaszmir – raj na ziemi* Jiříego Hanzelki, Mirosława Zikmunda i Jaroslava Novotný'ego, *Samochodami przez Czarny Ląd* Jiříego Svobody oraz *Wyprawa w Tatry Słowackie* Karola Skřípský'ego) i 5 filmów animowanych. Ponadto w polskich kinach praktykowano, aczkolwiek z latami coraz sporadyczniej, wznowienia – rozumiane jako powtórne premiery po latach, przede wszystkim klasycznych filmów radzieckich (np. *Pancernika Potiomkina* Siergieja Eisensteina [*Броненосец Потёмкин*, 1925] itp.), ale też, choć zdecydowanie rzadziej, tytułów pochodzących z krajów kapitalistycznych (np. *Ceny strachu* Henri-Georges'a Clouzota [*Le salaire de la peur*, 1953]). Ciekawe jednak, że spośród produkcji socjalistycznych innych niż radzieckie wznowienia dostąpiły jedynie dwa filmy: w 1962 r. węgierski *Liliomfi* Károly'ego Makka (*Liliomfi*, 1954) oraz – w 1954 – interesujący nas szczególnie, bo czechosłowacki, *Ostatni Mohikanin* Vladimíra Slavínský'ego, który był już rozpowszechniany w Polsce wcześniej, mianowicie w roku 1948.

Najwięcej czechosłowackich filmów miało premiery w latach: 1965 (19 tytułów), 1964 (18), 1949, 1959, 1963 i 1966–1967 (po 17) oraz 1951 i 1955 (po 16). Pokazuje to

---

⁵ W okresie stabilizacji dystrybucji kinowej – od końca lat pięćdziesiątych do połowy siedemdziesiątych – kiedy wedle rodzimej krytyki Polska miała najlepszy repertuar kinowy na świecie, rozpowszechnianie opierało się na premierach średnio 180–200 filmów rocznie, kupowanych i wyświetlanych z zachowaniem założonego teoretycznego parytetu 50:50 (50% tytułów wyprodukowanych w krajach socjalistycznych na 50% tytułów ze świata kapitalistycznego).

⁶ Dodatkowo należałoby jeszcze pamiętać o filmach, w wypadku których Czechosłowacja była współproducentem mniejszościowym lub świadczącym usługi produkcyjne – w badanym okresie na ekrany polskich kin wprowadzono 7 takich tytułów (wymieniam je w aneksie w tab.3; natomiast współprodukcje, w których Czechosłowacja była albo głównym, albo równorzędnym producentem zostały zaliczone do filmów czechosłowackich i uwzględnione w aneksie w tab.2). Import filmowy z Czechosłowacji obejmował oczywiście również utwory krótkometrażowe (rozpowszechniane jako dodatki do filmów długometrażowych lub jako elementy programów składanych, np. „poranków” dla dzieci); przykładowo w latach 1951–1968 kupiono do polskich kin 167 czechosłowackich filmów krótkometrażowych (A. Kołodyński, *Handel zagraniczny*, [w:] *Kinematografia polska w XXV-leciu PRL*. Wydanie specjalne Filmowego Serwisu Prasowego, Redakcja Wydawnictw Filmowych CWF, Warszawa 1969, s. 147–150).

wyraźnie, że już co najmniej pod względem ilościowym lata 1963–1967, pokrywające się częściowo z rozkwitem u naszych sąsiadów Nowej Fali, były w polskich kinach najlepszym czasem dla dzieł pochodzących z Czechosłowacji. Z drugiej natomiast strony zwracają uwagę trzy kolejne lata 1948–1950, kiedy to filmy czechosłowackie (w sumie 36 premierowych tytułów) były na naszych ekranach – obok przeważających wówczas w repertuarze tytułów radzieckich – niemal jedynymi reprezentantami kinematografii socjalistycznych (wobec znikomej produkcji rodzimej oraz dopiero pierwszych pojawiających się w kinach „jaskółek” kinematografii Węgier i NRD). Filmy z innych „bratnich” krajów socjalistycznych zaczęto bowiem sprowadzać do Polski później niż filmy czechosłowackie: węgierskie – od 1949, ernerdowskie – od 1950, chińskie, rumuńskie i bułgarskie – od 1951, północnokoreańskie – od 1953, a jugosłowiańskie⁷ – od 1955 r.

Z kolei najmniej nowych tytułów czechosłowackich skierowano do rozpowszechniania w latach: 1957 (6), 1948, 1954 i 1969 (po 8) oraz 1952 i 1971 (po 9). Tu z kolei widzimy, że najgorszym okresem dla reprezentacji czechosłowackiej twórczości filmowej były na polskich ekranach lata 1952–1957 (z antraktem w roku 1955) oraz 1968–1971, co miało związek zarówno z niuansami polskiej polityki kulturalnej, jak i z procesami zachodzącymi w samej kinematografii Czechosłowacji (w pierwszym wypadku – drastyczny spadek produkcji w pierwszej połowie lat pięćdziesiątych⁸, a w drugim – początki „normalizacji” po wkroczeniu wojsk Układu Warszawskiego w sierpniu 1968 r.).

W sumie więc filmy czechosłowackie zajmowały w polskiej dystrybucji kinowej czołową pozycję, zwłaszcza wśród utworów pochodzących z krajów socjalistycznych. Na tym polu ustępowały miejsca jedynie – choć w dużym stopniu! – produkcjom, których dominacja w repertuarze była poniekąd „oczywista”, to znaczy radzieckim i polskim. Premier filmowych z ZSRR było bowiem w latach 1948–1973 ponad trzy razy więcej niż czechosłowackich, zaś polskich – o ponad 1/3 więcej. Natomiast import z pozostałych krajów demokracji ludowej był już zdecydowanie mniejszy (co miało, oczywiście, związek również z wielkością produkcji poszczególnych kinematografii): np. na Węgrzech kupiono o około 45% mniej filmów niż w Czechosłowacji, w NRD – prawie dwa razy mniej, w Jugosławii – o 60% mniej, w Rumunii i Bułgarii – w przybliżeniu aż pięć razy mniej. Natomiast w porównaniu z krajami kapitalistycznymi pozycja tytułów czechosłowackich w repertuarze kinowym (pod względem liczby premier): wyraźnie ustępowała miejsca produkcjom francuskim i amerykańskim (w latach 1948–1973 do dystrybucji skierowano o 63% więcej filmów z Francji i o 30% więcej filmów z USA niż z CSRS), była trochę lepsza niż pozycja filmów pochodzących z Włoch i Wielkiej Brytanii (których było o około 17–18% mniej niż tytułów czechosłowackich), daleko zaś wyprzedzała import z NRF i Japonii (ponad cztery razy mniej tytułów), Szwecji (ponad pięć razy mniej) oraz Meksyku (prawie jedenaście razy mniej), o pozostałych kinematografiach nie wspominając.

Czechosłowacja pozostawała stosunkowo długo jednym z niewielu krajów obozu komunistycznego, obok Kuby i Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej (do 1976) oraz Jugosławii (do 1989 r.), które nie zniosły dla Polski klauzuli licencyjnej, określającej maksymalny okres eksploatacji filmów w kinach. Wynosił on dla filmów czechosłowackich pięć lat, podobnie jak dla importu z większości krajów kapitalistycznych. Pierwsze tytuły zakupione w CSRS bez tego ograniczenia czasowego miały premierę w polskich kinach dopiero w lutym 1976 r. W rezultacie do tego czasu, z powodu systematycznego wycofywania z rozpowszechniania w miarę upływania terminów licencji, filmy czechosłowackie stanowiły nieadekwatnie małą część ogółu tytułów pozostających w obiegu

⁷ Co prawda w 1948 r. Polska podpisała z Jugosławią umowę o współpracy filmowej oraz zakupiła do kin *Slavicę* Vjekoslava Afrića, jednakże ze względu na konflikt między Stalinem i Titem kolejnych dzieł jugosłowiańskich nie było na polskich ekranach aż do r. 1955.

⁸ Zob. np. J. Lukeš, *Diagnózy času. Český a slovenský poválečný film (1945–2012)*, Slovart, Praha 2013, s. 40.

dystrybucyjnym do dyspozycji kin, zwłaszcza w porównaniu z innymi krajami socjalistycznymi. I tak na przykład w roku 1967 na 1572 tytuły długometrażowe, jakie wyświetlono w polskich kinach, filmy czechosłowackie (100 tytułów) stanowiły jedynie 6% i było ich o około 2 punkty procentowe mniej niż filmów amerykańskich (120) czy francuskich (131), a zdecydowanie mniej niż polskich (297, czyli prawie 1/5 wszystkich dostępnych tytułów) i zwłaszcza radzieckich (472, czyli 30% oferty)⁹.

Spośród wszystkich długometrażowych filmów fabularnych wyprodukowanych i rozpowszechnianych w Czechosłowacji w latach 1945–1973 do wyświetlania w polskich kinach zakupiono mniej niż połowę – szacuję, że około 43% tytułów¹⁰. Trzeba jednak zauważyć, że w tychże ramach odpowiedni odsetek dla produkcji słowackiej był prawie dwukrotnie niższy: spośród fabuł wyprodukowanych w bratysławskiej Kolibie do dystrybucji w Polsce trafiło jedynie około 23% tytułów. Liczby te oznaczają, że na ekrany naszych kin nie dotarło mnóstwo filmów, w tym bardzo wiele dzieł doskonałych i ważnych dla historii kina czechosłowackiego; uwzględnienie tych „białych plam” jest niezwykle istotne przy każdej próbie oceny sposobu odbioru w Polsce dokonań kinematografii Czechosłowacji – zarówno przez krytykę, jak i przez publiczność. Wymieńmy tylko przykładowo, że polscy widzowie nie mieli okazji poznać m.in. takich kluczowych utworów, jak *Odwaga na co dzień* (*Každý den odvahy*, 1964) i *Koniec proboszcza* (*Farářův konec*, 1968) Evalda Schorma, *Strokrotki* (*Sedmikrásky*, 1966) i *Owoce rajskich drzew jemy* (*Ovoce stromů rajských jíme*, 1969) Věry Chytilovej, *Wóz do Wiednia* (*Kočár do Vídně*, 1966), *Noc oblubienicy* (*Noc nevěsty*, 1967) i *Śmieszny pan* (*Směšný pán*, 1969) Karela Kachyni, *Przypadek dla początkującego kata* (*Případ pro začínajícího kata*, 1969) Pavla Juráčka, *Wielka samotność* (*Velká samota*, 1959) i *Wstyd* (*Stud*, 1967) Ladislava Helgego, *Procesja do panienki* (*Procesi k panence*, 1961) i *Wszyscy dobrzy rodacy* (*Všichni dobří rodáci*, 1968) Vojtěcha Jasný'ego, *Żart* (*Žert*, 1968) Jaromila Jireša, *Koniec sierpnia w hotelu Ozon* (*Konec srpna v hotelu Ozon*, 1966) Jana Schmidta, *Złota reneta* (*Zlatá reneta*, 1965) i *Młot na czarownice* (*Kladivo na čarodějnice*, 1969) Otakara Vávry, *Gwiazda zwana Piołun* (*Hvězda zvaná Pelyněk*, 1964) Martina Friča, *Honor i sława* (*Čest a sláva*, 1968) Hynka Bočana, *Palacz zwłok* (*Spalovač mrtvol*, 1968) Herza, *Trzy córki* (*Tri dcéry*, 1968) i *Geniusz* (*Génius*, 1969) Štefana Uhera itd. Nie było też wówczas w Polsce ani jednego filmu Františka Vlácilá (poza *Diabelską przepaścią*) czy Antonína Mášy oraz żadnych dzieł twórców słowackich: Juraja Jakubiski, Dušana Hanáka i Elo Havetty¹¹.

Co dziwne, uznano, że na rozpowszechnianie w Polsce nie zasługuje również wiele sprawnych rzemieślniczo i popularnych filmów rozrywkowych, choćby *Zbrodnia w nocnym klubie* (*Zločin v šantánu*, 1968) Jiříego Menzla, *Pensjonat dla kawalerów* (*Pension pro svobodné pány*, 1967) Jiříego Krejčíka, *Ta nasza czeska piosenka* (*Ta naše písnička česká*, 1967) i *Światowcy* (*Světáci*, 1969) Zdenka Podskalský'ego, *Podniebni jeźdźcy* (*Nebeští jezdci*, 1968) Jindřicha Poláka, *Znak Raka* (*Znamení Raka*, 1966) i *Kulawy diabeł* (*Kulhavý d'ábel*, 1968) Herza, *Transit Carlsbad* (1966) Zbynka Brynychy, *Ostatnie róże od Casanovy* (*Poslední růže od Casanovy*, 1966) Václava Krški, *Na komecie* (*Na kometě*, 1970) Karela Zemana, *Zabiłem Einsteina, panowie...* (*Zabil jsem Einsteina, pánové...*, 1969) Oldřicha Lipský'ego, *Panie, jest pan wdową!* (*Pane, vy jste vdova!*, 1970) Václava Vorlíčka itp.

Zupełnie zaś niezrozumiałe i paradoksalne było pominięcie w polityce importowej tych filmów czechosłowackich, które mogły wzbudzić zainteresowanie polskiej widowni

⁹ Długometrażowe filmy w rozpowszechnianiu, [w:] Mały rocznik filmowy 1967, Redakcja Wydawnictw Filmowych CWF, Warszawa 1968, s. 110.

¹⁰ Doliczam tu również 22 tytuły, które wyprodukowano i wprowadzono do kin w samej Czechosłowacji do r. 1973, a które w Polsce weszły do rozpowszechniania później – w latach 1974–1976.

¹¹ Pierwszymi i jedynymi filmami Hanáka i Jakubiski w polskich kinach były dopiero – odpowiednio – *Różowe sny* w 1979 i *Tysiącletnia pszczoła* w 1985 r.

polskimi akcentami, np. udziałem naszych popularnych aktorów¹². Nie zakupiono więc np. takich utworów, jak *Cudowna panna* (Panna zázračnica, 1966) Uhera, *Dita Saxová* (1967) Antonína Moskalyka, *322* (1969) Hanáka, nowelowe *Praskie noce* (*Pražské noci*, 1968) Miloša Makovca, Jiříego Brdečki i Schorma, *Kieszonkowcy* (*Vreckáři*, 1967) Ľudovíta Filana, *Gwiazda jedzie na południe* (*Hvězda jede na jih*, 1958) Lipský'ego, *Twierdza nad Renem* (*Pevnost na Rýně*, 1962) Ivo Tomana, *Trzynasta komnata* (*Třináctá komnata*, 1968) Vávry, *Czarny batalion* (*Černý prapor*, 1958) Čecha, w których brali udział, często w głównych lub pierwszoplanowych rolach, Jolanta Umecka, Krystyna Mikołajewska, Lucyna Winnicka, Teresa Tuszyńska, Barbara Połomska, Zdzisław Mrożewski, Krzysztof Chamiec, Jerzy Duszyński i Tadeusz Szmidt.

Dodatkowo należy pamiętać, że do kilku z najważniejszych filmów Czechosłowackiej Nowej Fali polscy widzowie mieli ograniczony dostęp, ponieważ zostały one skierowane do tzw. wąskiego rozpowszechniania. I tak, *Intymne oświetlenie* Ivana Passera było wyświetlane tylko w sieci kin studyjnych, *Czarnego Piotrusia* Miloša Formana i *Diamenty nocy* Jana Němca mogła zobaczyć jedynie publiczność kin studyjnych i klubów filmowych¹³, natomiast nowelowe *Perty na dnie* Menzla, Němca, Schorma, Chytilovej i Jireša oraz *Męczennicy miłości* i *O uroczyści i gościach* Němca były dostępne wyłącznie dla widzów uczęszczających do dyskusyjnych klubów filmowych. W sumie od roku 1960 (kiedy to uruchomiono tzw. specjalną „pulę DKF”) do 1973 do rozpowszechniania wyłącznie w dyskusyjnych klubach filmowych i kinach studyjnych zakwalifikowano dziewięć filmów kupionych w CSRS – oprócz wyżej wymienionych także: *Daleką drogę* Alfréda Radoka, przedwojennego *Janosika* Friča oraz średniometrażowy dokument montażowy *Droga do widza* Ivo Nováka¹⁴. Nie negując pewnych racjonalnych przesłanek oraz korzyści związanych z kierowaniem wybranych tytułów tylko do „wytrobionej” publiczności klubowej, trzeba jednocześnie pamiętać, że w warunkach państwa komunistycznego tzw. wąskie rozpowszechnianie oznaczało ograniczanie dostępu i oddziaływania filmów i było tym samym elementem systemu kontroli ideologicznej oraz formą cenzury¹⁵. Ponadto, przez cały okres istnienia „puli DKF” i „puli KS” (dla kin studyjnych) trwały dyskusje na temat ich kształtu, zakresu i form funkcjonowania, w tym m.in. kryteriów kwalifikowania doń filmów. Kryteria te wzbudzały często kontrowersje i regularnie powracały pytania o to, dlaczego ten czy inny tytuł zdecydowano się rozpowszechniać w ograniczonym obiegu klubowo-studyjnym. Dotyczyło to również filmów czechosłowackich, np. Zygmunt Kałużyński – komplementując w „Polityce” z 1965 r.¹⁶ *Czarnego Piotrusia* („film zawiera zdumiewające bogactwo obserwacji, przynosząc materiał równy w wartości ankiecie socjologicznej, która raz po raz zahacza o komedię obyczajową i to klasy, jakiej nie widzieliśmy dawno w kinie”) – pisał w charakterystyczny dla siebie bezceremonialny sposób: „decyzję, by pokazywać u nas ten świetny film wyłącznie w kinach studyjnych, uważam za kompromitująco oportunistyczną, świadczącą o prymitywie naszej techniki rozpowszechniania”.

Poza tym wszystkim zwróćmy jeszcze uwagę na to, że wiele czechosłowackich tytułów trafiało na polskie ekrany z wyraźnym, i często symptomatycznym, opóźnieniem. Na przykład dopiero w końcu lat pięćdziesiątych miało u nas premierę kilka filmów

¹² Trzeba jednak obiektywnie zauważyć, że na polskie ekrany nie docierało także wiele występów polskich aktorów w filmach eneradowskich, węgierskich czy bułgarskich.

¹³ Przykładowo: dla *Diamentów nocy* wykonano tylko jedną kopię eksploatacyjną, a dla *Czarnego Piotrusia* – tylko dwie (Z. Chrzanowski, O rozpowszechnianiu bez paniki, „Kino” 1969, nr 8, s. 31).

¹⁴ Do DKF-ów skierowano także w 1969 r. współprodukowany przez Czechosłowację film francuski *Człowiek, który kłamie* Alaina Robbe-Grilleta.

¹⁵ Zob. np. M. Kierski, Cenzura jako paradygmat oficjalnej filmowej kultury PRL oraz jej społeczna recepcja, [w:] *Kultura wysoka, kultura popularna, kultura codzienności w Polsce 1944–1989*, red. G. Miernik, Wydawnictwo Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego, Kielce 2010, s. 105.

¹⁶ Cyt. za: KAPPA, Głosy i glosy. Kariera czechosłowackiego filmu, „Film” 1965, nr 23, s. 3.

wyprodukowanych w latach czterdziestych: w 1958 r. – *Trzynasty komisariat* Friča (z 1946), *Alena* Miroslava Cikána (z 1947) i *Szalona Barbara* Čecha (z 1949), a w 1959 – *Lato* K.M. Walló (z 1948). W tym samym czasie z pewnym wyraźnym ociąganiem i nawet trzyletnim „poślizgiem”¹⁷ wprowadzano też do kin co ciekawsze tytuły z bieżącej produkcji lat pięćdziesiątych – zapowiedzi zmian w czechosłowackiej kinematografii należące do tzw. Pierwszej Fali czy „generacji 1956”, np. *Przystanek na peryferiach* Jána Kadára i Elmara Klosa z 1957 r. miał polską premierę dopiero w roku 1960. Ponadto niektóre filmy mogły trafić do Polski dopiero po odblokowaniu ich dystrybucji lub zdjęciu zakazu rozpowszechniania w samej Czechosłowacji, np. *Daleką drogę* z 1949 r. zaprezentowano polskim widzom dopiero w roku 1960¹⁸, zaś *Trzy życzenia* Kadára i Klosa z 1958 – w 1965¹⁹. Jednakże w latach sześćdziesiątych jakakolwiek, nawet krótsza niż wcześniej, zwłoka w zakupie zdobywających wtedy międzynarodowy rozgłos filmów czechosłowackich mogła wzbudzić krytyczny odzew, zwłaszcza w gorącym okresie lat 1964–1965, kiedy to polscy krytycy zachłysłni się sukcesami „naszych południowych sąsiadów” i pierwszymi dokonaniem Nowej Fali. Na przykład Jerzy Płażewski wołał w roku 1965: „czemu trwa tak długo kupno i opracowanie głośnych pozycji najbliższego sąsiada? *Oskarżonego* zakwalifikowano do kupna półtora roku temu!”²⁰.

Wiemy skądinąd, że powodem nieobecności niektórych filmów czechosłowackich w Polsce, a w najlepszym razie – ich trudnej drogi na nasze ekrany, były negatywne decyzje Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (GUKPPiW). Na przykład w 1968 r. – w trakcie największego nasilenia antyczechosłowackiej kampanii propagandowej – miał miejsce bezprecedensowy fakt zatrzymania przez cenzurę wszystkich tytułów zakupionych w Czechosłowacji²¹. W IV kwartale tegoż roku – czyli już po wkroczeniu wojsk Układu Warszawskiego do CSRS – GUKPPiW nie dopuścił na polskie ekrany aż sześciu czechosłowackich filmów²²: *Białej pani* Podskalský’ego, *Najlepszej kobiety mojego życia* Friča, *Pali się, moja panno* Formana, *Człowieka, którego cena rosła* Jana Moravca i Podskalský’ego, *Ślubu jak rzemień* (*Svatba jako řemen*, 1967) Krejčíka oraz *Wstydu* Helgego. Zakupiony w 1970 r., a nawiązujący do procesów politycznych z lat pięćdziesiątych *Śmieszny pan* Kachyni nie został ostatecznie wprowadzony do rozpowszechniania, podobnie jak *Wóz do Wiednia* tegoż reżysera (mimo że był już wcześniej pokazany podczas Konfrontacji 66). Niektóre tytuły były przez Centralę Wynajmu Filmów (CWF) kierowane do kin, ale jakby ich tam w ogóle nie było (bo np. ograniczano dystrybucję w stosunku do pierwotnych planów i nie wykorzystywano efektywnie wykonanych „z rozdzielnika” kopii albo kierowano film

¹⁷ Średni okres między premierą filmu w Czechosłowacji a wprowadzeniem go do dystrybucji w Polsce wynosił (od końca lat pięćdziesiątych do połowy osiemdziesiątych) 1–2 lata. Analogicznie wyglądała sytuacja dla wszystkich kinematografii obozu socjalistycznego.

¹⁸ Film *Radoka* znalazł się w grupie pierwszych 10 tytułów zakupionych w 1959 r. do „puli DKF” i został skierowany do wyświetlania w klubach w 1960, a według niektórych źródeł – dopiero w 1962 r.

¹⁹ Również np. dopiero w 1965 r. TVP wyświetliła średniometrażowy film Vladimíra Svitáčka i Jána Roháča *Koniec jasnowidza* z 1957 r. W późniejszym okresie podobnie stanie się z *Katarzyną i jej córkami* (*Kateřina a její děti*) Václava Gajera z 1970 r., która trafiła na polskie ekrany w 1976 r. – dopiero po jej zdjęciu z „półki” w CSRS w 1975 r.

²⁰ J. Płażewski, *Kino i sąd – to jedno!*, „Film” 1965, nr 41, s. 7. *Oskarżony* Kadára i Klosa, który miał w Czechosłowacji premierę w lutym 1964 r., w Polsce wszedł do rozpowszechniania dopiero we wrześniu 1965, kiedy to już nasza prasa szeroko rozpisywała się o sukcesach następnego wspólnego filmu tych reżyserów – *Sklepu przy głównej ulicy*. Być może wstrzymywanie dystrybucji *Oskarżonego* miało związek z toczącym się między listopadem 1964 a lutym 1965 r. przed Sądem Wojewódzkim w Warszawie procesem w tzw. aferze mięsnej, z którym fabuła i wydźwięk filmu Kadára i Klosa mogły się – z punktu widzenia PZPR niekorzystnie – kojarzyć.

²¹ M. Fik, *Film i cenzura*. Z archiwum Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (6). Październik – grudzień 1968, „Kwartalnik Filmowy” 1995, nr 11, s. 134.

²² Tamże, s. 132.

jedynie na prowincję lub też okresowo w ogóle wycofywano go z rozpowszechniania), np. wspomniana *Biała pani* – zakupiona jeszcze w 1965 r., wprowadzona nominalnie na ekrany w marcu 1967 – pod koniec roku 1968 (czyli po ponad roku dystrybucji) i jeszcze w czerwcu normalnie wyświetlana nie została decyzją GUKPPiW „dopuszczona na ekrany” [sic]²³. Wydaje się, że podobnie „wirtualny” albo ograniczony żywot miała w polskich kinach np. *Daleka droga czy Dzika Elżbieta* Kachyni. Niekiedy jednak decyzje cenzury były po czasie zmieniane i owocowały spóźnionymi premierami, np. zakwestionowany film *Pali się, moja panno* (z 1967) wszedł do rozpowszechniania w 1970, *Powrót syna marnotrawnego* Schorma (z 1966) – w 1971, *Najlepsza kobieta mojego życia* (z 1968) – w 1972, a *Człowiek, którego cena rosła* (z 1967) – dopiero w 1973 r.

Z drugiej jednak strony wydaje się, że opóźnienia w imporcie lub w kierowaniu do dystrybucji można w latach sześćdziesiątych zrzucić czasami – szczególnie w przypadku filmów niekontrowersyjnych i raczej drugorzędnych – na karb zwykłej opieszałości, niewydolności planowej gospodarki na odcinku kinematografii lub też nonszalanckiego traktowania niektórych produkcji z krajów socjalistycznych. I tak, polscy widzowie nieco dłużej niż standardowo musieli niekiedy czekać na filmy słowackie (np. *My z 9-tej A* Uhera z 1961 r. miało premierę w Polsce w roku 1964, *Organy* tegoż Uhera oraz *Sprawę Barnaby Kosa* Petera Solana z 1964 – skierowano do kin w 1967, *Janosika* Pa’o Bielika z 1962 – również dopiero w 1967, zaś *Trzech świadków* tegoż Bielika z 1968 – aż w 1972 r.), jak też na niektóre produkcje dziecięce i rozrywkowe (np. *Sztubak* Vladislava Pavloviča oraz *Pan i astrolog* Dušana Kodaja – oba z roku 1959 – miały polską premierę w 1963, a *Iwono, gola!* Josefa Pinkavy z 1963 – w 1967 itp.).

Na koniec tych rozważań o różnych blokadach, ograniczeniach i brakach zastanówmy się więc, w jakim stopniu filmy czechosłowackie rozpowszechniane w polskich kinach były reprezentatywne dla całości czechosłowackiej produkcji filmowej, zwłaszcza jeśli brać pod uwagę ich wartość artystyczną i historyczne znaczenie. Można to spróbować zobrazować w sposób syntetyczny następującymi wskaźnikami:

1. Spośród 166 kluczowych filmów czeskich wyprodukowanych po II wojnie światowej, które w 2010 r. zostały, ze względu na ich znaczenie kulturowe, wytypowane przez Ministerstwo Kultury Republiki Czeskiej do pierwszego etapu digitalizacji²⁴ – w polskich kinach było wyświetlanych 95 (czyli ponad połowa: 57%), przy czym jeśli chodzi o tytuły z lat 1945–1959, to Polska zakupiła 30 z nich (czyli przeważającą większość: $\frac{3}{4}$); ze „złotych lat sześćdziesiątych” – 35 (tzn. już tylko niecałą połowę: 49%)²⁵; z lat 1970–1979 – 17 (65%), a z produkcji po roku 1980 – 13 (czyli znowu mniej niż połowę: 46%).
2. Z kolei spośród 117 pełnometrażowych filmów fabularnych, o które (jako „trezorowe”, czyli wycofane lub niewprowadzone do dystrybucji) upomniał się w 1989 r. Svaz Českých Dramatických Umělců²⁶ – w polskich kinach i telewizji wyświetlane były łącznie 62 tytuły (czyli nieco ponad połowa: 53%), przy czym dla filmów wyprodukowanych po roku 1967 odsetek ten jest znacznie niższy i wynosi tylko 23%.
3. Natomiast spośród 116 filmów z lat 1945–1973, których wartość „Lexikon českého filmu” Václava Březiny²⁷ ocenił w stuprocentowej skali na co najmniej 60% (a więc

²³ Tamże. *Biała pani* była np. 25–26 czerwca 1968 r. w repertuarze kina „Śnieżka” w Rabce („Kinofilm. Informator [Kraków]”, czerwiec 1968, wkładka, s. 5 nlb.).

²⁴ Zob. http://www.mediadeszcz.eu/uploaded/navrh_koncepcie_digitalizace_ceskych_filmovych_del.pdf (dostęp 12.02.2014).

²⁵ Potwierdza to opinię Jaromíra Blažejovský’ego (Vypůjčená imaginace. Po stopách distribučních osudů žánrových filmů ve znárodněných kinematografiích, „Iluminace” 2011, č. 3, s. 125), że polska dystrybucja kinowa wywiązała się wobec „złotych lat sześćdziesiątych” filmu czechosłowackiego połowicznie: z 80 „kanonicznych” tytułów do 1973 r. sprowadzono do Polski niecałą połowę.

²⁶ „Scéna” 1989, č 19, s. 8.

²⁷ V. Březina, Lexikon českého filmu. 2000 filmů 1930–1996, Filmové Nakladatelství Cinema, Praha 1996.

przynajmniej jako *něco víc než jen dobrý film*) – do polskich kin trafiło 65 tytułów, czyli więcej niż połowa (56%), przy czym z 23, które zdobył najwyższą ocenę 100% punktów (*extratřída nejzdařilejších snímků*), Polska zakupiła 17 (tj. aż $\frac{3}{4}$ – 74%). Jeżeli zaś chodzi o 192 filmy ocenione najniżej – na 0% i 10% (*absence kvality i nízká úroveň – výhradně pro otrlé nadšence*), to do polskich kin kupiono 73 z nich, czyli około 1/3 (38%).

Powyższe wskaźniki i wyliczenia możemy uogólnić do stwierdzenia, iż Polska generalnie podejmowała raczej trafne decyzje zakupowe i wybierała z czechosłowackiej oferty filmowej stosunkowo częściej dzieła dobre, wartościowe i znaczące (importując w całym badanym okresie około 57% takich filmów) niż tytuły złe, nieudane i nisko oceniane. Stwierdzenie to w najmniejszym stopniu dotyczy jednak lat sześćdziesiątych, czyli szczytowego okresu w dziejach kina czechosłowackiego: mimo że Polska kupowała właśnie wtedy w CSRS największą liczbę filmów w historii (w liczbach bezwzględnych), to paradoksalnie były to częściej, nieadekwatnie, filmy słabe i drugorzędne niż dobre, ważne i nagradzane na festiwalach. Stosunkowo najmniej najlepszych czechosłowackich filmów polscy widzowie mogli obejrzeć z produkcji powstałej po 1967 r., a przed wprowadzeniem reżimu „normalizacji” w kinematografii CSRS – poniekąd z oczywistych powodów: wielu z nich nie zdążono zakupić na polskie ekrany, wielu już zakupionych polska cenzura nie dopuściła do rozpowszechniania albo dopuściła z utrudnieniami, wreszcie – do wielu z nich (zwłaszcza odłożonych na półki oraz wycofanych z dystrybucji w latach siedemdziesiątych) nie było dostępu i możliwości importowych. W sumie jednak, tak czy inaczej, polska oferta kinowa w zakresie produkcji czechosłowackiej, chociaż zawierała wiele „białych plam”, to jednak wyróżniała się, przynajmniej do 1968 r., korzystnie na tle innych krajów socjalistycznych. Większy proporcjonalnie udział filmów dobrych i wysoko ocenianych w imporcie z CSRS oznaczał, że do Polski – w przeciwieństwie np. do NRD czy ZSRR²⁸ – nie sprowadzono w pierwszym rządzie marnych filmów sensacyjnych, komediowych, obyczajowych itd. w celu rugowania czechosłowackiej produkcji ambitnej i wysokoartystycznej.

II. Inne formy dystrybucji filmów czechosłowackich w kinach

Poza normalnym (tzw. szerokim i wąskim) rozpowszechnianiem kinowym filmy z Czechosłowacji były prezentowane polskim widzom także na uroczystych, okazjonalnych premierach oraz na różnego rodzaju przeglądach i festiwalach.

1. Festiwal Festiwalu Filmowych / Konfrontacje

Festiwal Festiwalu Filmowych (FFF) był imprezą organizowaną corocznie (z przerwą w 1982, z powodu stanu wojennego) od 1958 do 1991 r.²⁹ – najpierw tylko w Warszawie, a później również w wybranych miastach wojewódzkich. Od roku 1967 zmienił nazwę na Przegląd Filmów Świata – Konfrontacje. Na festiwal składało się kilkanaście najlepszych tytułów minionego sezonu z całego świata (w początkowym okresie, jak wskazywała sama nazwa przeglądu – laureatów najważniejszych festiwalu filmowych). W większości były to pokazy przedpremierowe tytułów, które potem CWF kupowała do normalnej dystrybucji kinowej. Pokazywano jednak również (i między innymi dzięki temu przegląd cieszył się, zwłaszcza w pierwszej połowie lat siedemdziesiątych, olbrzymią popularnością) pojedyncze tytuły – „owoce zakazane”, które nigdy do rozpowszechniania ani kinowego, ani telewizyjnego w epoce PRL-u nie trafiły, np. *Dekameron* (*Il decameron*, 1971) Piera Paola Pasoliniego, *Wielkie żarcie* (*La grande bouffe*, 1973) Marca Ferreriego czy *Diabły* (*The*

²⁸ J. Błażejowski, op.cit., s. 125.

²⁹ Później, po trzyletniej przerwie, w 1994 r. jeszcze tylko raz zorganizowano ostatnią – trzydziestą czwartą – edycję Konfrontacji, ale już poza strukturami dystrybucji państwowej.

devils, 1971) Kena Russella. W grupie tej znajdujemy także jeden film czechosłowacki – *Wóz do Wiednia*, wyświetlony w 1967 r. w programie Konfrontacji 1966, a ostatecznie – mimo zakupu licencji – nigdy niewprowadzony do repertuaru polskich kin³⁰, jak również – na Konfrontacjach w 1972 r. – pierwszy amerykański film Formana: *Odlot (Taking off)*, 1971), którego polska cenzura nie dopuściła do dystrybucji ze względu na „pobłażliwy a nawet życzliwy stosunek twórcy do zjawiska narkomanii, a konkretnie palenia skrętów marihuany”³¹.

Po raz pierwszy film czechosłowacki znalazł się w programie Festiwalu Festiwalu Filmowych w roku 1959 – na drugiej edycji przeglądu, i był to uznawany wówczas niemal za arcydzieło *Diabelski wynalazek* Karela Zemana. Później, po rocznej przerwie, na IV FFF w 1960 r. wyświetlono *Romea, Julię i ciemność* Jiříego Weissa, a na VI FFF w roku 1963 – *Przygody Műnchhausena* Karela Zemana. Od tegoż przeglądu do 1967 r. filmy z Czechosłowacji były już stale obecne na FFF, przy czym obecność ta w latach 1964–1965, na fali wielkiego entuzjazmu polskiej krytyki filmowej dla przemian w kinematografii CSRS i jej międzynarodowych sukcesów, zaznaczyła się zupełnie wyjątkowo: na VII FFF pokazano bowiem dwa tytuły czechosłowackie, a na VIII FFF – aż trzy. W całej historii FFF/Konfrontacji nigdy żadna kinematografia socjalistyczna, poza ZSRR i Polską, i rzadko która kinematografia zachodnia, były reprezentowane taką liczbą filmów (maksymalnie pokazywano po dwa tytuły z jednego kraju).

W roku 1968 nastąpiło jednak załamanie: w programie Konfrontacji 1967 (odbywających się w styczniu – lutym, a więc jeszcze przed inwazją Układu Warszawskiego) nie znalazł się żaden film z Czechosłowacji. W następnym roku 1969 nie dało się co prawda pominąć *Kapryśnego lata* Menzla, które z „rozdzielnika” – z powodu głównej nagrody w Karlowych Warach – musiało się znaleźć w programie Konfrontacji 1968, ale potem przez kolejne trzy lata filmów czechosłowackich na przeglądzie nie prezentowano. Dopiero w 1973 r. – do programu Konfrontacji 1972 – włączono ...*i pozdrawiam jaskółki* Jireša, później zaś, w latach 1974–1975 – sztandarowe produkcje „znormalizowanej” kinematografii CSRS: *Dni zdrady (Dny zrady)*, 1973) Vávry oraz *Kochanków roku pierwszego (Milenci v roce jedna)*, 1973) Jaroslava Balíka.

Pełny zestaw reprezentacji czechosłowackiej w programie kolejnych Festiwalu Festiwalu Filmowych / Konfrontacji w latach 1958–1973 przedstawia poniższa tabela:

I Festiwal Festiwalu Filmowych	luty 1958	-
II Festiwal Festiwalu Filmowych	kwiecień 1959	<i>Diabelski wynalazek</i> (Karel Zeman)
III Festiwal Festiwalu Filmowych	grudzień 1959	-
IV Festiwal Festiwalu Filmowych	grudzień 1960	<i>Romeo, Julia i ciemność</i> (Jiří Weiss)
V Festiwal Festiwalu Filmowych	styczeń 1962	-
VI Festiwal Festiwalu Filmowych	styczeń 1963	<i>Przygody Műnchhausena</i> (Karel Zeman)
VII Festiwal Festiwalu Filmowych	styczeń 1964	<i>Śmierć nazywa się Engelchen</i> (Ján Kadár i Elmar Klos) <i>Gdy przychodzi kot</i> (Vojtěch Jasný)

³⁰ Więcej w: K. Szymański, Psychologiczny balecik w konkretnym układzie sił. O polskiej recepcji „Wozu do Wiednia” Karela Kachyni, „Kwartalnik Filmowy” 2018, nr 101–102, s. 275–299.

³¹ M. Fik, Film i cenzura. Z archiwum GUKPPiW (3). (Rok 1972), „Kwartalnik Filmowy” 1993–1994, nr 4, s. 182.

VIII Festiwal Festiwali Filmowych	styczeń 1965	<i>Czarny Piotruś</i> (Miloš Forman) <i>Oskarżony</i> (Ján Kadár i Elmar Klos) <i>Lemoniadowy Joe</i> (Oldřich Lipský)
IX Festiwal Festiwali Filmowych	styczeń 1966	<i>Perły na dnie</i> (Jiří Menzel, Jan Němec, Evald Schorm, Věra Chytilová, Jaromil Jireš)
Konfrontacje 1966	styczeń 1967	<i>Wóz do Wiednia</i> (Karel Kachyňa)
Konfrontacje 1967	styczeń – luty 1968	-
Konfrontacje 1968	luty 1969	<i>Kapryśne lato</i> (Jiří Menzel)
Konfrontacje 1969	marzec 1970	-
Konfrontacje 1970	luty 1971	-
konfrontacje 1971	luty – marzec 1972	-
Konfrontacje 1972	marzec 1973	<i>...i pozdrawiam jaskółki</i> (Jaromil Jireš)

2. Festiwale, Przeglądy i Dni Filmu Czechosłowackiego oraz uroczyste premiery i pokazy specjalne

Stałym elementem krajobrazu pokazów filmowych w czasach PRL-u były przeglądy kinematografii narodowych, zwane początkowo „festiwalami”, później zaś skromniej: po prostu „przełgądami”, „tygodniami” lub „dniami filmu”. Regularnie organizowano je przede wszystkim dla propagowania twórczości „bratnich” państw socjalistycznych, natomiast przeglądy filmów kinematografii kapitalistycznych (jak również krajów „egzotycznych” i „rozwijających się”) – silniej uzależnione od aktualnych tendencji polityki kulturalnej – odbywały się zdecydowanie rzadziej i nieregularnie.

Przełgdem, który najwcześniej i stale – co roku w listopadzie – zaczęto organizować, był Festiwal, zwany potem Dniami, Filmu Radzieckiego (od roku 1947 do 1988 odbyły się 42 jego edycje). W ślad za radziecką kinematografia czechosłowacka stała się kolejną, której zaczęto poświęcać cykliczne przeglądy – i w ten sposób na kilka lat, jak pisał ówczesny „Film”, „dwie imprezy weszły (...) na stałe do kalendarza życia filmowego w Polsce (...), rokrocznie budząc wielkie zainteresowanie naszych miłośników kina: jesienny festiwal filmów radzieckich i wiosenny festiwal filmów czechosłowackich”³². Innym kinematografiom socjalistycznym podobne przeglądy organizowano rzadziej i nieregularnie, np. w 1951 r. odbył się Festiwal Filmów Węgierskich, w 1955 – Festiwal Filmów Chińskich, w 1956 – Tydzień Filmów Bułgarskich itp.

W sumie odbyło się pięć edycji Festiwalu Filmów Czechosłowackich. Pierwsza trwała od 24 do 30 września 1949 r., następne – już około dwutygodniowe – organizowano corocznie, zawsze w maju, do 1953 r. włącznie. Festiwal odbywał się we wszystkich miastach wojewódzkich i w „większych ośrodkach przemysłowych” – w tych pierwszych wyświetlano filmy przedpremierowe, premierowe i wznowienia, w tych drugich – zazwyczaj tylko powtórki. W uroczystych pokazach filmowych kolejnych Festiwali zawsze uczestniczyli goście z Czechosłowacji (np. w 1950 r. przybyła delegacja w składzie: aktorzy Vladimír Ráž i Antonie Hegerlíková, reżyser Jiří Weiss, scenarzysta Miloslav Drtílek, kompozytor Jan Kapr oraz wiceminister informacji i oświaty Miroslav Kouřil), którzy zwiedzali ważne ośrodki produkcyjne oraz brali udział w spotkaniach z publicznością festiwalową i dziennikarzami³³.

³² J. Łęczycza [Z. Pitera], Festiwal Filmów Czechosłowackich 11–24 kwietnia 1953, „Film” 1953, nr 15, s. 4.

³³ Kronika, „Kwartalnik Filmowy” 1953, nr 10, s. 101.

Przykładowo: ostatni – V Festiwal w 1953 r. został zainaugurowany 11 kwietnia projekcją w wersji oryginalnej filmu *Anna proletariuszka* Steklý'ego w warszawskim kinie „Praha”. Oprócz publiczności, którą stanowiła załoga Fabryki Samochodów Osobowych na Żeraniu, w pokazie uczestniczyli przedstawiciele ambasady czechosłowackiej oraz polskich i czechosłowackich władz kinematografii. Następnie do 24 kwietnia w 85 kinach całej Polski wyświetlono 65 filmów czechosłowackich. Premierowo – w stołecznych kinach „Palladium”, „Praha” i „Moskwa” oraz niektórych miastach wojewódzkich – prezentowano *Cesarskiego piekarza* Friča, *Jutro będzie się wszędzie tańczyć* Vlčka, *Uśmiechnięty kraj* Gajera, *Wielką przygodę* Makovca oraz *Dziewczynę i traktor* Jiříego Sequensa. Delegacja gości z Czechosłowacji odwiedziła – poza Warszawą – Łódź, Katowice (wówczas Stalinogród), Szczecin i Poznań; „była wszędzie podejmowana bardzo miło i serdecznie, a każde spotkanie ze społeczeństwem przekształcało się w wielką manifestację na rzecz pokoju i przyjaźni polsko-czechosłowackiej”, natomiast na zakończenie Festiwalu zorganizowano „wieczór towarzyski”³⁴.

Omawiane tu Festiwale – na których kinematografia czechosłowacka, „krocząca coraz pewniej drogą realizmu socjalistycznego”, prezentowała co roku swe najnowsze osiągnięcia – były przedstawiane jako „wyraz zacieśniania więzów przyjaźni i współpracy kulturalnej obydwu krajów”³⁵. Wydarzenia związane z kolejnymi edycjami przeglądu – zwłaszcza gdy towarzyszyły im, jak np. przed Festiwalem w 1953 r., „przeżyte (...) przez nasze narody ciężkie chwile”: śmierć Józefa Stalina i Klementa Gottwalda – „szczególnie wyraźnie uświadamiały każdemu z nas, jak wielką i cenną dla wspólnej sprawy jest nierozzerwalna przyjaźń, która łączy wielką rodzinę wolnych, budujących lepsze jutro narodów. Toteż filmy czechosłowackie [witano] na naszych ekranach jako posłów tej przyjaźni, a festiwal – jako jej nową manifestację”³⁶.

Prasa z epoki donosiła, że projekcje filmów czechosłowackich cieszyły się podczas Festiwali olbrzymim powodzeniem: np. w 1951 r. w 1174 seansach w 26 kinach festiwalowych uczestniczyło 625.000 widzów³⁷, a w 1953 – Festiwal obejrzało około 1.050.000 widzów³⁸. Frekwencja ta nie umywa się co prawda do widowni sprawozdawanej przy okazji Festiwali Filmów Radzieckich³⁹, ale jest większa np. od frekwencji, jaką cieszyły się filmy rumuńskie podczas ich I Festiwalu w 1953 r.⁴⁰.

Na program kolejnych Festiwali Filmów Czechosłowackich składały się przedpremierowe i premierowe projekcje następujących filmów:

---

³⁴ Ze sprawozdania ambasadora Karela Vojáčka do Ministerstwa Spraw Zagranicznych z 28.04.1953 r. – Dokumenty i materiały do historii stosunków polsko-czechosłowackich. Tom I: 1944–1960, część II: 1949–1960, red. nauk. Wiesław Balcerak, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław – Warszawa – Kraków 1985, s. 185–187.

³⁵ Kronika, „Kwartalnik Filmowy” 1951, nr 2, s. 93.

³⁶ J. Łęczycza, op.cit.

³⁷ Kronika, „Kwartalnik Filmowy” 1951, op.cit.

³⁸ Kronika, „Kwartalnik Filmowy” 1953, op.cit.

³⁹ Np. w czasie V Festiwalu Filmów Radzieckich w 1952 r. „filmy radzieckie zobaczyło przeszło 18 mln widzów”, a w 1954 – w prostych żołnierskich słowach meldowano, że „frekwencja – 23.487.575 widzów” (I. Giżycka, J. Giżycki, J.M., W.B., *Diariusz polskiej kinematografii za 1952 r.*, „Kwartalnik Filmowy” 1953, nr 1, s. 73; J. Giżycki, I. Nowak, *Diariusz polskiej kinematografii za 1954 r.*, „Kwartalnik Filmowy” 1955, nr 1, s. 79). W następnych latach przestano już tak skrupulatnie odnotowywać i podawać do publicznej wiadomości wyniki frekwencyjne na Dniach Filmu Radzieckiego.

⁴⁰ Na czterech filmach frekwencja wyniosła około 350.000 widzów – Kronika, „Kwartalnik Filmowy” 1953, nr 10, s. 99.

I Festiwal Filmów Czechosłowackich	24–30.09. 1949	<i>500 ccm</i> (Martin Frič), <i>Awantura na wsi</i> (Josef Mach), <i>Jan Rohacz z Dube</i> (Vladimír Borský), <i>Milcząca barykada</i> (Otokar Vávra), <i>Oddział Z-8</i> (Miroslav Cikán), <i>Pan Nowak</i> (Bořivoj Zeman), <i>Sumienie</i> (Jiří Krejčík), <i>Wilcze doły</i> (Paľo Bielik)
II Festiwal Filmów Czechosłowackich	17–26.05. 1950	<i>Dwa ognie</i> (Václav Kubásek), <i>Dziewczyna ze Słowacji</i> (Ján Kadár), <i>Dziś o wpół do jedenastej</i> (Jiří Slavíček), <i>Kłopoty referenta Triszki</i> (Josef Mach), <i>Praga roku 1848</i> (Václav Krška), <i>Pragnienie</i> (Václav Kubásek)
III Festiwal Filmów Czechosłowackich	14–27.05. 1951	<i>Było to w maju</i> (Martin Frič, Václav Berdych), <i>Historia jakich wiele</i> (Emil František Burian), <i>Ostatni wystrzał</i> (Jiří Weiss), <i>Przyjdą nowi bojownicy</i> (Jiří Weiss), <i>Raczek się spóźnia</i> (Josef Mach), <i>Ślub z przeszkodami</i> (Miroslav Cikán), <i>Trzcinowe dzwony</i> (Václav Kubásek), <i>Wesołe zawody</i> (Miloš Makovec), <i>Zasadzka</i> (Martin Frič) oraz zestaw filmów animowanych (m.in. <i>Król Lavra</i> Karela Zemana)
IV Festiwal Filmów Czechosłowackich	15–28.05. 1952	<i>Akcja B</i> (Josef Mach), <i>Bój skończy się jutro</i> (Miroslav Cikán), <i>Brygada szlifierza Karhana</i> (Zdeněk Hofbauer), <i>DS-70 nie działa</i> (Vladimír Slavínský), <i>Mały partyzant</i> (Pavel Blumenfeld), <i>Mistrz Alesz</i> (Václav Krška), <i>Wesoła trójka</i> (Vladimír Čech)
V Festiwal Filmów Czechosłowackich	11–24.04. 1953	<i>Cesarski piekarz</i> (Martin Frič), <i>Dziewczyna i traktor</i> (Jiří Sequens), <i>Jutro będzie się wszędzie tańczyć</i> (Vladimír Vlček), <i>Uśmiechnięty kraj</i> (Václav Gajer), <i>Wielka przygoda</i> (Miloš Makovec)

W następnych latach podobnej cyklicznej imprezy już nie organizowano. Jedyne dwa większe, bardziej uroczyste i powszechne przeglądy dokonań kinematografii czechosłowackiej odbyły się w omawianym przeze mnie okresie tylko w roku 1965 i 1967:

1. Od 3 do 9 maja 1965 r. zorganizowano z okazji 20-lecia CSRS – w Warszawie, Szczecinie, Krakowie i Katowicach – Dni Filmu Czechosłowackiego, z bardzo dobrym programem obejmującym premiery filmów: *Czarny Piotruś*, *Maria Vorlíčka*, *Piąty jeździec Apokalipsy* Brynychy, *Pierwszy krzyk* Jireša, *Starcy na chmielu* Ladislava Rychmana, *Oskarżony* oraz *Lemoniadowy Joe* Lipský'ego (dwa ostatnie tytuły były wyświetlane tylko w Warszawie). Impreza była o tyle interesująca i wyjątkowa, że po jej zakończeniu – 10 i 11 maja – Klub Krytyki Filmowej przy Stowarzyszeniu Dziennikarzy Polskich oraz Sekcja Filmowa SPATiF zorganizowały, z udziałem czeskich i słowackich twórców oraz krytyków filmowych, dyskusję o „nowych prądach w filmie czechosłowackim”⁴¹.
2. Z kolei uroczysta premiera *Pociągów pod specjalnym nadzorem* Menzla 10 marca 1967 r. w reprezentacyjnym kinie warszawskim „Skarpa” rozpoczęła, trwający do 15 marca i obejmujący swym zasięgiem wszystkie (sic!) miasta wojewódzkie, Przegląd Filmów Czechosłowackich⁴², na którym pokazano przedpremierowo *Anioła błogosławionej*

⁴¹ „Ekran” 1965, nr 21, s. 2.

⁴² W tym samym czasie (9–15.03.1967 r.) w Pradze i Bratysławie odbywały się Dni Filmu Polskiego.

śmierci Štěpána Skalský'ego, *Białą panią*, *Dzwony dla bosych* Stanislava Barabáša, *Organy* oraz *Jej siedem wieczorów* Pavla Kohouta (natomiast zapowiadany pierwotnie *Wóz do Wiednia*⁴³ nie został ostatecznie na Przeglądzie wyświetlony). Goście z CSRS (zastępca dyrektora generalnego Českolovenského Filmu Pavel Dubovský, aktorka Vlasta Kabelíková i reżyser Stanislav Barabáš) w Warszawie, Łodzi, Bydgoszczy i Toruniu „uczestniczyli w projekcjach filmów czechosłowackich i odbyli szereg spotkań z publicznością i przedstawicielami kinematografii polskiej”⁴⁴.

Kiedy zaprzestano organizacji regularnych festiwali czy dni filmu czechosłowackiego, stałym punktem kalendarza okolicznościowych imprez filmowych w Polsce stały się od 1960 r. uroczyste premiery w Warszawie, uświetniające obchody święta państwowego Czechosłowacji (podobnym sposobem czczono również święta państwowe innych państw bloku komunistycznego). I tak, w 15. rocznicę powstania Republiki Czechosłowackiej, 10 maja 1960 r., wyświetlono – z udziałem czechosłowackiej delegacji, w tym reżysera Vávry – film *W rozterce*. W kolejnych latach, 9 lub 10 maja, organizowano – zawsze z udziałem zaproszonych z Czechosłowacji twórców, przedstawicieli kinematografii i polityków – specjalne przedpremierowe pokazy filmów: *Romeo, Julia i ciemność* (w 1961 r.), *Nocny gość Vávry* (w 1962), *Diabelska przepaść* (w 1963) i *O czymś innym* Chytilovej (w 1964). Potem nastąpiła kilkuletnia przerwa – nie licząc uroczystej premiery filmu *Ja, Julinka i koniec wojny* Kachyni, ale zorganizowanej zupełnie „bez okazji” i okolicznościowego pretekstu 23 września 1966 r. Do praktyki premier powiązanych z obchodami święta państwowego (albo z kolejnymi rocznicami utworzenia Komunistycznej Partii Czechosłowacji) powrócono dopiero w czasach „normalizacji”. Wtedy do pokazów majowych dołączono w kalendarzu także uroczyste projekcje organizowane w sierpniu przez Ośrodek Kultury Czechosłowackiej w Warszawie – dla uczczenia kolejnych rocznic wybuchu powstania słowackiego. I tak kolejno, 27 sierpnia 1970 r. na specjalnym wieczorze wyświetlono *Dzwony na pasterkę* Krejčíka, w 1971 pokazano *W cieniu gilotyny* (13.05) oraz dwa niezidentyfikowane filmy „obrazujące przebieg powstania oraz aktualne życie Słowacji”⁴⁵ (27.08), w 1972 odbyły się uroczyste premiery filmów *Ślub bez obrączki* Čecha (7.05) i *Gdybym miał karabin* Uhera (24.08), zaś w 1973 – *Co ważne w życiu* Jiříego Hanibala (7.05) i *Człowiek na moście* (Človek na moste, 1972) Jána Lacko (28.08).

Produkcje z CSRS stanowiły także zazwyczaj część programu organizowanych nieregularnie w różnych miastach Tygodni Przyjaźni Polsko-Czechosłowackiej (np. przy takiej właśnie okazji urządzono w Warszawie 7 marca 1949 r. uroczystą premierę *Tchórza* Bořivoja Zemana, a dzień później, w kinie „Palladium” uroczysty pokaz *Nikt nic nie wie* Josefa Macha i czeskich filmów krótkometrażowych⁴⁶; z kolei w styczniu 1956 w ramach Tygodnia Przyjaźni odbyły się przedpremierowe pokazy *Psiogłowców* Friča oraz *Nocnych spotkań* Jasný'ego i Kachyni w kinach Warszawy, Łodzi, Katowic, Wrocławia i Lublina⁴⁷)

⁴³ Przegląd filmów czechosłowackich, „Ekran” 1967, nr 9, s. 2.

⁴⁴ Kronika wydarzeń, „Filmowy Serwis Prasowy” 1967, nr 7, s. 1.

⁴⁵ Kronika wydarzeń, „Filmowy Serwis Prasowy” 1971, nr 19, s. 2.

⁴⁶ Dokumenty i materiały do historii stosunków polsko-czechosłowackich. Tom I: 1944–1960, część II: 1949–1960, red. nauk. Wiesław Balcerak, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław – Warszawa – Kraków 1985, s. 55–56.

⁴⁷ I. Giżycka, J. Giżycki, Diariusz kinematografii polskiej za 1956 r., „Kwartalnik Filmowy” 1957, nr 1, s. 69. Jednakże ambasador czechosłowacki w Warszawie donosząc w lutym 1956 r. do praskiego MSZ o przebiegu Tygodnia Przyjaźni Polsko-Czechosłowackiej pisał, iż „w ramach Tygodnia Przyjaźni nie zorganizowano Tygodnia Filmu Czechosłowackiego. Film Polski tłumaczył to brakiem kopii filmów czechosłowackich [sic] oraz zbyt krótkim czasem na ich wykonanie. Podczas Tygodnia Przyjaźni na ekranach kin wyświetlano jedynie starsze filmy czechosłowackie, takie jak *Muzyka z Marsa* [właśc. *Orkiestra z Marsa*], *Ostatni Mohikanin*, *Dziś wieczór wszystko się skończy* [właśc. *Nocne spotkanie*] i *Psiogłowcy*” – Dokumenty i materiały do historii stosunków polsko-czechosłowackich. Tom I: 1944–1960, część II: 1949–1960, op.cit., s. 288.

oraz Dekad Kultury Czechosłowackiej (np. w Szczecinie, w marcu 1968, zorganizowano w ramach takiej Dekady uroczysty pokaz *Pociągów pod specjalnym nadzorem*⁴⁸).

Ponadto filmy czechosłowackie mogły być jeszcze wyświetlane w kinach (zarówno przed-, jak i popremierowo) z różnych innych okazji, ale też bez specjalnego powodu. Z wielu przykładów wymieńmy następujące:

1. 26 lutego 1951 r., „z okazji trzeciej rocznicy historycznych wydarzeń lutowych”, odbył się w warszawskim kinie „Praha” uroczysty przedpremierowy pokaz filmu *Przyjdą nowi bojownicy Weissa*⁴⁹;
2. w 1958 r. Ośrodek Kultury Czechosłowackiej w Warszawie zorganizował przedpremierowe pokazy budzące wielkie zainteresowanie po wygranej na Festiwalu Filmowym w Brukseli *Diabelskiego wynalazku*⁵⁰;
3. z kolei 5 lutego 1970 r. ten sam Ośrodek na wieczorze poświęconym pamięci Jiříego Trnki pokazywał jego *Sen nocy letniej* (wyświetlany wcześniej w Polsce tylko w telewizji) itp.

Zupełnie wyjątkowy charakter miał natomiast Przegląd Czechosłowackiej Klasyki Filmowej 1898–1945, zorganizowany przez Filmotekę Narodową od 6 do 30 listopada 1972 r. w warszawskim kinie „Iluzjon”. Pokazano na nim aż 20 pełnometrażowych filmów fabularnych (oraz jako dodatki – krótkie metraże z lat 1898–1908), zupełnie w Polsce nieznanymi, w tym m.in. *Rzekę (Řeka, 1933)* Josefa Rovenský’ego, *Rewizora (Revizor, 1933)* Friča i *Babunię (Babička, 1940)* Františka Čapa⁵¹.

Poza tym w lokalnych ośrodkach kultury incydentalnie odbywały się tematyczne przeglądy filmów czechosłowackich, organizowane np. przez dyskusyjne kluby filmowe albo Okręgowe Przedsiębiorstwa Rozpowszechniania Filmów, na których wyświetlano tytuły z bieżącego i archiwalnego repertuaru kinowego, np. kino „Żak” w Gdańsku, prowadzone przez DKF Młodej Inteligencji, pokazało w listopadzie 1965 r. „przeгляд nagrodzonych filmów czechosłowackich”, obejmujący *Romea, Julię i ciemność, O czymś innym, Pierwszy krzyk, Śmierć nazywa się Engelchen, Oskarżonego, Lemoniadowego Joe* oraz *Czarnego Piotrusia* (nie wyświetlono natomiast planowanych *Diamentów nocy*, „gdyż nie nadeszła na czas kopia” – sic)⁵².

Na koniec należy jeszcze koniecznie wspomnieć o zjawisku niezmiernie interesującym a paradoksalnym, jakim były przeglądy filmów czechosłowackich organizowane przez ruch dyskusyjnych klubów filmowych w końcu lat sześćdziesiątych i na początku siedemdziesiątych. Stanowiły one w tamtych czasach ewenement, ponieważ wyświetlano na nich nie tylko tytuły z bieżącego repertuaru kinowego, ale również filmy „niecenzuralne”, których nigdy nie kupiono do dystrybucji w Polsce⁵³. Na przykład wspomniany już DKF „Żak” w Gdańsku pokazał na IV Wakacyjnym Studium Wiedzy o Filmie od 7 do 14 lipca 1968 r. m.in. filmy *Odwaga na co dzień, Cudowna panna i Chrystusowe lata (Kristove roky, 1967)* Jakubiski⁵⁴. Z kolei DKF „Mozaika” w Bydgoszczy w listopadzie 1968 r. wyświetlił m.in. *Małgorzatę, córkę Łazarza (Marketa Lazarová, 1967)* Vlácilę i *Ditę Saxovę*⁵⁵; Studencki DKF „Studio” w Łodzi od 25 do 30 kwietnia 1970 r. – nowelowy *Dialog 20-40-60* (1968) Petera Solana, Brynychy i Jerzego Skolimowskiego,

⁴⁸ Mały rocznik filmowy 1968, Redakcja Wydawnictw Filmowych CWF, Warszawa 1969, s. 36.

⁴⁹ Uroczysty pokaz nowego filmu czeskiego, „Film” 1951, nr 10, s. 2.

⁵⁰ Mieszanka filmowa, „Film” 1958, nr 43, s. 2.

⁵¹ Tydzień w filmie, „Film” 1972, nr 46, s. 2.

⁵² Kina studyjne. Wiadomości z Gdańska, „Filmowy Serwis Prasowy” 1966, nr 6, s. 61–62.

⁵³ Kopie filmowe były w większości wypadków udostępniane przez Ośrodek Kultury Czechosłowackiej w Warszawie (przy którym zresztą działał krótko, w 1968 r., DKF „Czarny Piotruś”, również pokazujący czasami filmy nieznanne Polakom – zob. Kronika, „Kultura Filmowa” 1968, nr 8, s. 95).

⁵⁴ Z życia klubów. Współczesna kinematografia świata w „Żaku”, „Kultura Filmowa” 1968, nr 9, s. 89–90.

⁵⁵ Kronika, Kultura Filmowa 1969, nr 3, s. 93.

*Stokrotki, Światowców, Powrót syna marnotrawnego oraz Śmierć proboszcza*⁵⁶; warszawski Dom Nauczyciela od 5 do 9 grudnia 1971 r. – Dialog 20-40-60, *Praskie noce, Adelajdę (Adelheid, 1969) Vláčila* oraz *Owoce rajszych drzew jemy*⁵⁷; zaś Polska Federacja DKF na dorocznym Obozie Filmowym w lipcu 1972 r. w Mielnie – m.in. *Wóz do Wiednia* i *Palacza zwłok*⁵⁸ itp.

III. Filmy czechosłowackie w Telewizji Polskiej

Telewizja Polska (TVP) rozpoczęła emisję filmów w swoim programie – projekcją długometrażowej, dokumentalnej *Warszawy Ludwika Perskiego* – we wrześniu 1954 r., po otwarciu w stolicy nowego studia, które było przystosowane do przeprowadzania (jak to wówczas określano) „transmisji filmowych”⁵⁹. Pierwszym filmem produkcji czechosłowackiej, którego pokaz telewizyjny – ale dopiero niemal cztery lata później – udało mi się potwierdzić, była *Szalona Barbara*, nadana 21 maja 1958 r. przez Warszawski Ośrodek Telewizyjny. W kolejnych miesiącach tego samego roku TVP wyświetliła jeszcze *Krakatit Vavry* (30.05), *Wczasy z Aniołem* Bořivoja Zemana (16.07), *Dobrego wojaka Szwejka* Steklý’ego (7.08), *Pierwszy wyścig Radoka* (13.08) oraz *Trzynasty komisariat* (14.12), zaś w roku 1959 – kolejnych 18 czechosłowackich długometrażowych filmów fabularnych, dokumentalnych i animowanych.

Repertuar filmowy w pierwszych latach rozwoju TVP składał się najpierw wyłącznie, a potem w przeważającej większości z dzieł równocześnie rozpowszechnianych w kinach, a dostarczanych przez Centralę Wynajmu Filmów (CWF)⁶⁰. Tytuły z zasobów CWF, jeżeli już kwalifikowano i pożyczano do projekcji na małym ekranie, to z reguły dość szybko po ich premierze kinowej, a praktyka ta dotyczyła zarówno produkcji z krajów socjalistycznych, jak i niektórych utworów zakupionych za dewizy na Zachodzie (nie obejmowała jednak filmów polskich!). I chociaż telewizja nie była wtedy jeszcze w Polsce rozrywką w najmniejszym nawet stopniu masową⁶¹, to jednak takie „strzelanie do własnej bramki” przez państwowego, monopolistycznego dystrybutora filmowego dziwi – odbierało bowiem tytułom pokazanym w telewizji potencjalnych widzów kinowych, zwłaszcza w największych miastach, przy wątpliwym ewentualnym efekcie promocyjnym projekcji na małym ekranie. W taki właśnie sposób potraktowano w ówczesnych latach m.in. kilka popularnych, rozrywkowych filmów czechosłowackich, które mogły liczyć na spore zainteresowanie w kinach, np. wspomniana *Szalona Barbara* trafiła na ekrany telewizorów ledwie miesiąc po premierze kinowej, z kolei fantastyczny *Diabelski wynalazek*, który ukazał się na dużych ekranach w październiku 1958 r., już w lutym 1959 został wyświetlony w telewizji, kryminalny *Trzynasty komisariat*, rozpowszechniany w kinach od listopada 1958, pokazano w telewizji, jak wspominałem, w grudniu tegoż roku, a wystawną czechosłowacko-francuską *Miłość w górach* Vladimíra Vlčka TVP nadała już w tym samym miesiącu, w którym wprowadzono ją do kin (w czerwcu 1959 r.). W sumie, przykładowo, spośród 15 filmów czechosłowackich, które miały premiery w kinach w 1960 r., Telewizja jeszcze w tym samym roku pokazała 10 tytułów, a w następnym – kolejne trzy.

⁵⁶ Kronika, „Kultura Filmowa” 1970, nr 9, s. 98.

⁵⁷ Kronika wydarzeń, „Filmowy Serwis Prasowy” 1972, nr 1, s. 1.

⁵⁸ Kronika, „Kultura Filmowa” 1972, nr 12, s. 95.

⁵⁹ Film „Warszawa” w telewizji, „Film” 1954, nr 41, s. 3; T. Pszczołowski, Film w programie polskiej telewizji, „Film” 1954, nr 42, s. 10.

⁶⁰ CWF odpowiadała do pierwszej połowy lat 60. za cały polski import filmowy, na potrzeby zarówno dystrybucji kinowej, jak i emisji telewizyjnej.

⁶¹ Na początku 1958 r. w Polsce było około 30.000 zarejestrowanych odbiorników telewizyjnych, natomiast milionowego abonenta TVP odnotowała w r. 1963 (Kłopoty filmowe naszej telewizji, „Radio i Świat” 1958, nr 21, s. 21).

Natomiast filmowe prapremiery, a więc dzieła nieznanne polskiej widowni kinowej⁶², stanowiły w omawianych czasach mniejszość w repertuarze TVP i obejmowały głównie przedwojenną klasykę kina (np. *Słomkowy kapelusz* [*Un chapeau de paille d'Italie*] René Claira z 1928 r. w 1958, *Błękitny Anioł* [*Der blaue Engel*] Josefa von Sternberga z 1930 i *Męczeństwo Joanny d'Arc* [*La passion de Jeanne d'Arc*] Carla Theodora Dreyera z 1928 w 1959 r. itp.) oraz filmy średniometrażowe, a potem także pierwsze serie. Dopiero od końca lat pięćdziesiątych – początku sześćdziesiątych zaczęły się pojawiać na małym ekranie, stopniowo w coraz większej ilości, tytuły z nowszej produkcji światowej, niezakwalifikowane do dystrybucji kinowej, a sprowadzane przez CWF z przeznaczeniem specjalnie do emisji telewizyjnej. Szlak przecierały tu produkcje kinematografii radzieckiej, np. pięć nieznanych dotąd w Polsce filmów pokazanych na małym ekranie w 1961 r.⁶³, ale też rozrywkowe filmy francuskie, włoskie czy angielskie. W grupie emitowanych wówczas w telewizji prapremier znalazły się również, w latach 1960–1961, cztery stosunkowo nowe (bo wyprodukowane w 1959 r.) filmy czeskosłowackie: przeznaczona dla dzieci *Przygoda w niebie* Jana Valáška, kryminalne *Człowiek, który nie wrócił* Solana i *Krąg* Rychmana oraz animowany *Sen nocy letniej* Trnki. Jednakże potem czeskosłowackie prapremiery znowu zniknęły z małych ekranów i przez kolejne niemal trzy lata widzowie mogli oglądać z produkcji naszych południowych sąsiadów, tak jak wcześniej, jedynie filmy rozpowszechniane równocześnie w kinach.

Sytuację tę zmieniła dopiero, już na trwałe, projekcja w niedzielne popołudnie 27 września 1964 r. *Konkursu* Formana, a następnie, 19 grudnia tegoż roku, średniometrażowego *Pomarańczowego księżycy* Moskalyka. Filmy te pochodziły jednakże z innej niż dotąd ścieżki zakupu, mianowicie z importu prowadzonego na własne potrzeby programowe samodzielnie przez TVP, bez pośrednictwa CWF. Dzięki tej nowej polityce widzowie mogli już w następnym – 1965 roku zobaczyć w telewizji prapremierowo takie czeskosłowackie dzieła, jak montażowy dokument o Vlačie Burianie *Król komików* Vladimíra Sísa i Rudolfa Jaroša, współczesne *Twarz w oknie* Solana i *Bez aureoli* Helgego, wojenny *Dzielny procarz* Kachyni oraz cała grupa filmów dla dzieci (*Mały Bobesz* Valáška i cztery utwory Milana Vošmika: *Opowieść o starym tramwaju*, *Tato, kup mi szczeniaka*, *Ania idzie do szkoły*, *Zły poniedziałek*). W kolejnych latach, do końca omawianego przeze mnie okresu, TVP pokazała jeszcze 52 nieznanne w Polsce czeskosłowackie filmy długometrażowe: w 1967 r. – 9, w 1972 – 8, w 1966 – 7, w 1969, 1970 i 1971 – po 6, a w 1968 i 1973 – po 5. Po zmianie organizacji zakupów, na mocy porozumienia z CWF, Telewizja oczywiście nadal wyświetlała (choć wciąż wybiórczo⁶⁴) filmy czeskosłowackie dystrybuowane w kinach, ale teraz robiła to zazwyczaj dopiero co najmniej kilkanaście miesięcy po ich premierze kinowej (przykładowo: *Bokser i śmierć* Solana, wprowadzony na duże ekrany w styczniu 1965, w telewizji został pokazany we wrześniu 1966 r., *Pierwszy dzień mojego syna* Helgego – w kinach od kwietnia 1966, w telewizji pojawił się w styczniu 1968, *Janosik* Bielika – odpowiednio: w maju 1967 i lipcu 1970 itp.).

Co jednak istotniejsze, po przejęciu i zorganizowaniu sobie niezależnego importu Telewizja zaczęła sprowadzać dla polskich widzów filmy wyprodukowane nie tylko przez kinematografię czeskosłowacką, ale też przez czeskosłowacką telewizję. Najpierw pojawiły

⁶² Przez „prapremiery” telewizyjne rozumiem projekcje filmów, które nie były wcześniej rozpowszechniane w kinach i po raz pierwszy w Polsce zostały pokazane właśnie w telewizji; z kolei za „premiery” telewizyjne uznaję pokazy filmów, które dystrybuowano już w kinach, ale do emisji w TVP trafiły po raz pierwszy; wreszcie – przez „powtórki” rozumiem ponowne projekcje (wznowienia) zarówno wcześniejszych prapremier, jak i premier filmowych.

⁶³ R. Koniczek, *Film radziecki w Polsce 1926–1966*, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1968, s. 98–102.

⁶⁴ Wiele z filmów rozpowszechnianych w kinach nie trafiło nigdy do emisji telewizyjnej, chociażby *Błysk nadziei* Kachyni, *Słońce w sieci* Uhera, *Gdyby tysiąc klarnetów* Roháča i *Svitáčka*, *Perły na dnie* itd. itp.

się telewizyjne średniometrażowe dokumenty (np. w 1966 r. *Praga z soboty na niedzielę* Bruno Šefranki) i filmy muzyczne – popularne w CSRS „revues” (np. *Zagraj mi na banjo* Podskalský’ego w 1967 czy *Koncert na półtorej orkiestry* Georgisa Skalenakisa w sylwestra tegoż roku) oraz inscenizacje bliższe pod względem realizacyjnym raczej naszemu Teatrowi TV niż filmowi (poczynając od *Końca wielkiej epoki* Moskalyka w 1967 i *Martina Edena* Ludvíka Ráży w 1969 r.); potem jednak zaczęły przychodzić do nas również fabularne filmy telewizyjne rejestrowane na taśmie nie tylko magnetycznej, ale także filmowej, zarówno kameralne i średniometrażowe, jak też bardziej wystawne i pełnometrażowe, niewiele różniące się od ówczesnych filmów kinowych (np. w 1970 r. sensacyjny utwór Solana *Siedmiu świadków*, czesko-francuska adaptacja Julesa Verne’a *Tajemnica Wilhelma Storitza* Erica Le Hunga czy muzyczne *Requiem dla czarodziejskiego fletu* Václava Kašlíka). Ponadto w styczniu i lutym 1968 r. TVP nadała po raz pierwszy pochodzący z Czechosłowacji serial telewizyjny: trzyodcinkowe szpiegowskie *Sieci Saturna* w reżyserii Otto Haasa. Potem, po przerwie, od maja 1970 r. można było sukcesywnie oglądać wybrane odcinki serialu *Hříšní lidé města pražského* Jiříego Sequensa (prezentowane jednak nie pod wspólnym polskim tytułem, ale nieregularnie jako niezależne filmy sensacyjno-kryminalne), od lipca tegoż roku – pięciodcinkowe *Matéřstvo z rozsádku* Františka Filipa, a w wakacje 1971 – bardzo popularną *Sprawę jasnowidza Hanussena* Andreja Lettricha – i odtąd czechosłowackie seriale były już stałym, coraz silniej zaznaczającym swą obecność na antenie i, okresowo, bardzo popularnym elementem telewizyjnego repertuaru filmowego. W latach 1968–1973 TVP pokazała ich łącznie dziesięć.

Podsumowując wszystkie powyższe wyliczenia, można stwierdzić, że od roku 1958 do 1973 Telewizja Polska wyświetliła łącznie 248 czechosłowackich filmów (tytułów) długo- i średniometrażowych oraz seriali, czyli przeciętnie po około 15 rocznie. Ponad 1/3 (38%) tej oferty programowej stanowiły 94 tytuły prapremierowe, tj. nieznanne z dystrybucji kinowej, kupione specjalnie i wyłącznie do emisji telewizyjnej (przy czym, jeśli pominiemy w obliczeniach średnie metraże – w większości wyprodukowane przez czechosłowacką telewizję – oraz telewizyjne seriale, to dla 65 prapremierowych filmów długometrażowych odpowiedni odsetek był wyraźnie niższy i wynosił 29%). Pozostałą część oferty (154 tytuły, czyli 62%) stanowiły filmy rozpowszechniane równocześnie w polskich kinach. Oznacza to, że z ówczesnej dystrybucji kinowej na mały ekran telewizyjny trafiło mniej więcej $\frac{3}{4}$ długometrażowych filmów czechosłowackich.

Bez mała połowa (43%) emitowanych przez TVP czechosłowackich tytułów była następnie powtarzana – czasami tylko raz, ale zdarzało się, że wielokrotnie (z wielu przykładów: *Diabelski wynalazek*, *Dobry wojak Szwejk*, *Przez zieloną granicę* Kachyni czy *Wilcza jama* Weissa). Jeśli uwzględnimy owe kilkakrotne emisje i powtórki oraz weźmiemy pod uwagę także poszczególne odcinki seriali, to okaże się, że w latach 1958–1973 w sumie odbyło się w telewizji co najmniej⁶⁵ 450 seansów filmów czechosłowackich, czyli średnio po około 28 rocznie.

---

⁶⁵ Liczba seansów (projekcji) filmów czechosłowackich (obejmująca, oprócz prapremier i premier, także powtórki) jest trudna do precyzyjnego ustalenia z wielu powodów. Np. zarówno prasa codzienna, jak i wyspecjalizowane czasopismo „Radio i Świat”/„Radio i Telewizja” co najmniej do początku lat sześćdziesiątych podawały często bardzo ogólnikowy program telewizyjny, pisząc np. że zostanie pokazany bliżej nieokreślony „film fabularny”. Poza tym TVP bardzo często zmieniała w ostatniej chwili program wcześniej ustalony i opublikowany w prasie. Nie bez znaczenia jest również to, że TVP stanowiła w omawianym okresie sieć obejmującą Warszawski Ośrodek Telewizyjny oraz ośrodki regionalne (w Łodzi, Poznaniu, Wrocławiu, Katowicach, Gdańsku i Szczecinie), które miały dużą autonomię programową, także w zakresie polityki repertuarowej telekina (nawet po tym, gdy w 1960 r. WOT uzyskał status ogólnopolskiego programu telewizyjnego). W konsekwencji ośrodki regionalne czasami wyświetlały ten sam film, który akurat pokazywał w swoim programie WOT, a czasami zastępowały go innym tytułem, samodzielnie wybranym. Kolejność „krążenia” filmów w programach poszczególnych stacji wymyka się jednoznacznyemu regułom, ale tak czy

Filmy te były wyświetlane może niesystematycznie, ale jednak dosyć regularnie. Jedyny zaś dłuższy okres bez projekcji miał miejsce – symptomatycznie, bo bezpośrednio po najeździe Układu Warszawskiego na Czechosłowację – w ciągu 7 miesięcy między połową sierpnia 1968 a połową marca 1969 r.: odbyło się wówczas w TVP jedynie 5 seansów filmów czechosłowackich (w tym dwa powtórkowe), podczas gdy np. od stycznia do sierpnia 1968 było ich jeszcze 16, potem zaś, od połowy marca do końca 1969 r. – 24. W repertuarze TVP jeszcze wyraźniej niż w dystrybucji kinowej odzwierciedlały się bowiem sprzeczności i paradoksy epoki. Z jednej strony mamy powyższe swoiste „embargo” na projekcje filmów czechosłowackich, za którym najprawdopodobniej stała decyzja polityczna, powiązana z całokształtem ówczesnych działań propagandowych wspierających ataki na CSRS, z drugiej zaś strony – zauważamy, że polscy telewidzowie mogli w latach 1969–1973 obejrzeć wiele dzieł, które w samej Czechosłowacji były w czasach „normalizacji” niewygodne, niemożliwe do obejrzenia lub wprost zakazane, np. w 1971, 1973 i 1976 r. TVP wyświetliła *Słodkie igraszki minionego lata* Herza, w 1971 – *Teorię uwodzenia* Kachlíka, w 1972 – *Powrót syna marnotrawnego*, a w 1973 – *Pożądanie zwane Anada* Kadára i Klosa⁶⁶.

Wiele czechosłowackich filmów TVP wyświetlała w najlepszym czasie ekranowym, np. przeznaczoną dla dzieci baśń *Księżniczka i niedźwiedź* Jaroslava Macha oraz dokument podróżniczy *Samochodami przez Czarny Łąd* zaproponowano widzom w kolejne Poniedziałki Wielkanocne roku 1963 i 1964, z kolei w sylwestra 1961 pokazano klasyczną komedię wojenną *Nikt nic nie wie* Josefa Macha, a w 1967 r., w jeden z sobotnich późnych wieczorów (17.06), wyświetlono *Miłość blondynki* Formana, poprzedzając ją podgrzewającymi atmosferę zapowiedziami prasowymi, że jest dozwolona tylko dla widzów, którzy ukończyli 18 lat. W sobotnie lub niedzielne wieczory telewidzowie mogli oglądać czechosłowackie filmy rozrywkowe (*Noc przedślubna* Krški, *Trzy życzenia* Kadára i Klosa, *Szalenie smutna królewna* Bořivoja Zemana, *Panna z dziećmi* Filipa, *Cierpienia młodego Bohaczka* także Filipa czy prapremierowe *Fajki Jasny’ego*), ale też utwory bardziej wymagające i poważniejsze, takie jak np. *Nikt się śmiać nie będzie* Bočana, *Intrygantki* Schorma lub *Gdzie rzeki błyszczą w słońcu* Krški. Ciekawe, że pokazywanie produkcji czechosłowackich w *prime-time*’ie skończyło się w zasadzie na roku 1971; w latach 1972–1973 już żaden film z CSRS (za wyjątkiem *Najlepszej kobiety mojego życia* i powtórki *Miłości blondynki* w prestiżowym cyklu *Filmoteka Arcydzieł*) nie doczekał się podobnej emisji.

Na zakończenie dodajmy jeszcze, że dla oceny rzeczywistej obecności, reprezentatywności i recepcji filmów czechosłowackich w Polsce istotne jest to, że telewizyjne prapremiery takich znaczących dla rozwoju kina w Czechosłowacji i często ambitnych utworów, jak np. wspomniany już *Konkurs*, *Nim skończy się noc* Solana, *Słodkie igraszki minionego lata* czy *Psy i ludzie* Schorma stanowiły raczej wyjątek niż regułę – były to „rodzynki” wśród zakupów TVP. Żaden z wymienionych przeze mnie w początkowych partiach artykułu filmów, których nie sprowadzono do polskich kin, a które należą do kanonu czechosłowackiej kinematografii, nie dotarł w epoce PRL-u również na małe ekrany telewizyjne. Dzieła takich czołowych twórców, jak Forman, Schorm, Jasny, Helge, Menzel lub Herz stanowiły mniejszość w imporcie TVP. Większość zaś tworzyły filmy dla dzieci oraz typowe produkcje rozrywkowe – i to częściej klasy B czy C (*Dziewczyna dla Czendy*

---

inaczej przeważająca część filmów była do pierwszej połowy lat sześćdziesiątych pokazywana w programach TVP (ogólnopolskim i regionalnych) wielokrotnie.

⁶⁶ Przykłady nieprzewidywalności i paradoksów polityki programowej TVP znajdziemy w okresie po sierpniu 1968 r. nie tylko w repertuarze filmowym: np. na 25.08.1968 r. niedzielny popołudniowy Teatr Komedi i Współczesnej zapowiadał premierę *Motyła na antenie* dysydenckiego Václava Havla, została ona jednak odwołana, była później znowu zapowiadana w lutym 1970, ale ostatecznie i wtedy nie doszła do skutku; z kolei 16.02.1971 r. – a więc już po prowokacjach służby bezpieczeństwa i odsunięciu artystki od występów w Czechosłowacji aż do upadku komunizmu – TVP wyemitowała dwudziestominutowy recital piosenek Marty Kubišovej.

Jaroslava Macha, *Palcem na wodzie Čecha*, *Świadectwo martwych oczu* Otakara Fuki itp.) niż A (*Szalenie smutna królowna* lub *Przygody inspektora* Ivo Nováka, Rychmana i Menzla). Polityka importowa TVP preferowała bowiem dokonania takich raczej drugorzędnych, choć sprawnych warsztatowo twórców, jak np. Hanibal (5 prapremierowych tytułów w ówczesnym repertuarze TVP), Moskalyk, Vošmik i Jaroslav Mach (po 4 tytuły) czy Lettrich, Filip i Vladislav Pavlovič (po 3). Trudno w tej sytuacji mówić więc o jakimkolwiek istotnym nadrobieniu zaległości repertuarowych przez telewizję czy wymazywaniu dzięki polityce importowej TVP „białych plam” w naszej znajomości kina czechosłowackiego.

Aneks

Tabela 1. Liczba premier filmów czechosłowackich w polskich kinach w latach 1944–1973.

rok	filmy długometrażowe				filmy średniometrażowe				razem			
	fabularne	dokumentalne	animowane	razem	fabularne	dokumentalne	animowane	razem	fabularne	dokumentalne	animowane	RAZEM
1944-1945	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1946	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1947	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1
1948	8	0	0	8	0	0	0	0	8	0	0	8
1949	17	0	0	17	0	0	0	0	17	0	0	17
1950	8	2	1	11	0	0	0	0	8	2	1	11
1951	14	1	0	15	0	0	1	1	14	1	1	16
1952	9	0	0	9	0	0	0	0	9	0	0	9
1953	10	0	0	10	0	0	0	0	9	0	0	10
1954	8	0	0	8	0	0	0	0	8	0	0	8
1955	14	2	0	16	0	0	0	0	14	2	0	16
1956	8	0	2	10	0	0	0	0	8	0	2	10
1957	5	1	0	6	0	0	0	0	5	1	0	6
1958	14	0	0	14	0	0	0	0	14	0	0	14
1959	16	0	1	17	0	0	0	0	16	0	1	17
1960	14	0	0	14	1	0	0	1	15	0	0	15
1961	11	0	0	11	0	0	0	0	11	0	0	11
1962	10	0	0	10	0	0	0	0	10	0	0	10
1963	13	3	0	16	1	0	0	1	14	3	0	17
1964	15	0	0	15	2	1	0	3	17	1	0	18
1965	18	0	0	18	1	0	0	1	19	0	0	19
1966	17	0	0	17	0	0	0	0	17	0	0	17
1967	17	0	0	17	0	0	0	0	17	0	0	17
1968	11	0	0	11	0	0	0	0	11	0	0	11
1969	8	0	0	8	0	0	0	0	8	0	0	8
1970	12	0	0	12	0	0	0	0	12	0	0	12
1971	9	0	0	9	0	0	0	0	9	0	0	9
1972	13	0	0	13	0	0	0	0	13	0	0	13
1973	13	0	0	13	0	0	0	0	13	0	0	13
razem	313	9	4	326	5	1	1	7	318	10	5	333

Tabela 2. Filmy czechosłowackie rozpowszechniane w polskich kinach w latach 1947–1973.

l.p.	tytuł polski	tytuł oryginalny	reżyseria	rok produkcji	rok polskiej premiery	uwagi
1	105% alibi	105 % alibi	Vladimír Čech	1959	1960	
2	500 ccm	Pětistovka	Martin Frič	1949	1949	
3	Akcja B	Akce B	Josef Mach	1951	1952	
4	Alena	Alena	Miroslav Cikán	1947	1958	
5	Alibi nie wystarcza	Kde alibi nestačí	Vladimír Čech	1961	1962	
6	Anioł błogosławionej śmierci	Anděl blažené smrti	Štěpán Skalský	1965	1967	
7	Anioł w górach	Anděl na horách	Bořivoj Zeman	1955	1956	
8	Anna proletariuszka	Anna proletářka	Karel Steklý	1952	1954	
9	Awantura na wsi	Vzbouření na vsi	Josef Mach	1949	1949	
10	Biała pani	Bílá paní	Zdeněk Podskalský	1965	1967	
11	Biały obłok	Bílá oblaka	Ladislav Helge	1962	1963	
12	Błysk nadziei	Naděje	Karel Kachyňa	1963	1964	
13	Błysk przed świtem	Posel úsvitu	Václav Krška	1950	1951	
14	Bokser i śmierć	Boxer a smrt'	Peter Solan	1962	1965	
15	Bomba	Bomba	Jaroslav Balík	1957	1958	
16	Bój skończy się jutro	Boj sa skončí zajtra	Miroslav Cikán	1951	1952	
17	Bracia	Bratia	Andrej Lettrich	1961	1964	
18	Bramkarz z naszej ulicy	Brankář bydlí v naší ulici	Čeněk Duba	1957	1959	
19	Brygada szlifierza Karhana	Karhanova parta	Zdeněk Hofbauer	1950	1952	
20	Bunt kapitana	Kapitán Dabač	Paľo Bielik	1959	1961	
21	Był sobie król	Byl jednou jeden král...	Bořivoj Zeman	1954	1956	
22	Było to w maju	Bylo to v máji	Martin Frič, Václav Berdych	1950	1951	
23	Cesarski piekarz (cz. 1)	Císařův pekař a pekařův císař	Martin Frič	1951	1953	
24	Cesarski piekarz (cz. 2)	Císařův pekař a pekařův císař	Martin Frič	1951	1953	
25	Cesarski słowik	Císařův slavík	Jiří Trnka, Miloš Makovec	1948	1950	anim.
26	Chiny walczą	Čína v boji	Emanuel Kaněra	1950	1951	dok.
27	Cierpienia młodego Bohaczka	Utrpení mladého Boháčka	František Filip	1969	1970	
28	Co tydzień niedziela	Pět z milionu	Zbyněk Brynych	1958	1960	

29	Co ważne w życiu	Dvě věci pro život	Jiří Hanibal	1972	1973	
30	Cudowna łamigłówka	Zázračný hlavolam	Václav Táborský	1967	1969	
31	Cyrkowcy	Komedianti	Vladimír Vlček	1953	1955	
32	Czarne korytarze	Nad námi svítá	Jiří Krejčík	1952	1954	
33	Czarny Piotruś	Černý Petr	Miloš Forman	1963	1965	KS i DKF
34	Czarodziejski kapelusz	Divotvorný klobouk	Alfréd Radok	1952	1955	
35	Człowiek z pierwszego stulecia	Muž z prvního století	Oldřich Lipský	1961	1963	
36	Człowiek, którego cena rosła	Muž, který stoupl v ceně	Jan Moravec, Zdeněk Podskalský	1967	1973	
37	Człowiek, który stchórzył	Zbabělec	Jiří Weiss	1961	1963	
38	Czworokąt śmierci	Čtyři v kruhu	Miloš Makovec	1967	1969	
39	Czy macie w domu lwa?	Máte doma lva?	Pavel Hobl	1963	1966	
40	Czym mogę służyć?	Pán si neželal nič	Peter Solan	1970	1972	
41	Daleka droga	Daleká cesta	Alfréd Radok	1949	1960	DKF
42	Dama z tramwaju	Dáma na kolejích	Ladislav Rychman	1966	1967	
43	Deszcz padał na szczęście	Pršelo jim štěstí	Antonín Kachlík	1963	1965	
44	Diabelska grań	Čertova stena	Václav Wasserman	1948	1949	
45	Diabelska przepaść	Ďáblova past	František Vláčil	1961	1963	
46	Diabelski wynalazek	Vynález zkázy	Karel Zeman	1958	1958	
47	Diamenty nocy	Démanty noci	Jan Němec	1964	1965	KS i DKF
48	Długość pocałunku 90	Délka polibku devadesát	Antonín Moskalyk	1965	1966	
49	Dni zdrady	Uloupená hranice	Jiří Weiss	1947	1949	
50	Dobry wojak Szwejk	Dobrý voják Švejk	Karel Steklý	1956	1958	
51	Dolina śmierci	Mordová rokle	Jiří Slavíček	1951	1952	
52	Dom na przedmieściu	Na konci města	Miroslav Cikán	1954	1955	
53	Dom w dzielnicy willowej	Dům na Ořechovce	Vladislav Delong	1959	1961	
54	Dr Kowarz operuje	Případ Dr. Kováře	Miloš Makovec	1950	1951	
55	Droga do widza	Cestou k divákům	Ivo Novák	1958	1964	śr.m., dok., DKF
56	Drogi mężczyzn	Cesty mužů	Ivo Toman	1972	1973	
57	DS-70 nie działa	DS - 70 nevyjízdí	Vladimír Slavínský	1949	1952	
58	Dumna królowna	Pyšná princezna	Bořivoj Zeman	1952	1953	
59	Dwa baranki	Dva bernaci	Karel Vrba	1961	1964	śr.m.
60	Dwa ognie	Dva ohně	Václav Kubásek	1949	1953	
61	Dwaj muszkietierowie	Bláznova kronika	Karel Zeman	1964	1966	
62	Dwie twarze agenta "K"	Smyk	Zbyněk Brynych	1960	1961	
63	Dziewczyna i traktor	Cesta ke štěstí	Jiří Sequens st.	1951	1952	
64	Dziewczyna na miotle	Dívka na koštěti	Václav Vorlíček	1971	1973	

65	Dziewczyna ze Słowacji	Katka	Ján Kadár	1949	1950	
66	Dzika Elżbieta	Vánoce s Alžbětou	Karel Kachyňa	1968	1969	
67	Dziś o wpół do jedenastej	Dnes o půl jedenácté	Jiří Slavíček	1949	1950	
68	Dziś wieczór gramy	Cirkus bude!	Oldřich Lipský	1954	1955	
69	Dzwony dla bosych	Zvony pre bosých	Stanislav Barabáš	1965	1967	
70	Dzwony na pasterkę	Polnočná omša	Jiří Krejčík	1962	1964	
71	Ekspres z Norymbergi	Expres z Norimberka	Vladimír Čech	1953	1954	
72	Falszerz	Padělek	Vladimír Borský	1957	1960	
73	Gdy przychodzi kot	Až přijde kocour	Vojtěch Jasný	1963	1964	
74	Gdyby tysiąc klarnetów	Kdyby tisíc klarinetů	Ján Roháč, Vladimír Svitáček	1964	1966	
75	Gdybym miał karabin	Keby som mal pušku	Štefan Uher	1971	1972	
76	Gdzie diabeł nie może	Kam čert nemůže	Zdeněk Podskalský	1960	1962	
77	Gdzie rzeki błyszczą w słońcu	Kde řeky mají slunce	Václav Krška	1961	1962	
78	Gdzie twoje miejsce?	Místo v houfu	Václav Gajer, Zbyněk Brynych, Václav Krška	1964	1966	
79	Główna wygrana	Hlavní výhra	Ivo Novák	1958	1960	
80	Góra tajemnic	Větrná hora	Jiří Sequens	1955	1956	
81	Gra bez reguł	Hra bez pravidel	Jindřich Polák	1967	1968	
82	Grubasek	Metráček	Josef Pinkava	1971	1973	
83	Harem pana Voka	Svatby pana Voka	Karel Steklý	1970	1972	
84	Historia jakich wiele	Chceme žít	E. F. Burian	1949	1951	
85	Historia z piaskiem	Bolo raz priateľstvo	Štefan Uher	1958	1960	śr.m.
86	Hogo fogo Homolka	Hogo fogo Homolka	Jaroslav Papoušek	1970	1971	
87	Homolkowie na urlopie	Homolka a tobolka	Jaroslav Papoušek	1972	1973	
88	...i pozdrawiam jaskółki	...a pozdravuji vlaštovky	Jaromil Jireš	1972	1973	
89	I znów skaczę przez kałużę	Už zase skáču přes kaluže	Karel Kachyňa	1970	1972	
90	Igraszki z diabłem	Hrátky s čertem	Josef Mach	1956	1958	
91	Ikaria XB-1	Ikarie XB 1	Jindřich Polák	1963	1965	
92	Intrygantki	Pět holek na krku	Evald Schorm	1967	1968	
93	Intymne oświetlenie	Intimní osvětlení	Ivan Passer	1965	1967	KS
94	Iwono, gola!	Ivana v útoku	Josef Pinkava	1963	1967	
95	Ja, Julinka i koniec wojny	Ať žije republika (Já a Julina a konec veliké války)	Karel Kachyňa	1965	1966	
96	Ja, sprawiedliwość	Já, spravedlnost	Zbyněk Brynych	1967	1969	
97	Jak się pozbyć Helenki	Jak se zbavit Helenky	Václav Gajer	1967	1968	
98	Jan Rohacz z Dube	Jan Roháč z Dubé	Vladimír Borský	1947	1948	
99	Janosik	Jánošík	Martin Frič	1935	1962	DKF
100	Janosik	Jánošík	Paľo Bielik	1962	1967	

101	Jej siedem wieczorów	7 zabitých	Pavel Kohout	1965	1967	
102	Jutro będzie się tańczyć wszędzie	Zítıra se bude tančit všude	Vladimír Vlček	1952	1953	
103	Kapitan Korda	Kapitán Korda	Josef Pinkava	1970	1971	
104	Kapryšné lato	Rozmarné léto	Jiří Menzel	1967	1969	
105	Kariera	Kariéra	Karel Steklý	1948	1949	
106	Kaszmír - raj na ziemi	Kašmír: Je-li kde na světě ráj	Jiří Hanzelka, Miroslav Zikmund, Jaroslav Novotný	1961	1963	dok.
107	Kawiarnia przy głównej ulicy	Kavárna na hlavní třídě	Miroslav Hubáček	1953	1954	
108	Kilian zawsze wraca	Postava k podpírání	Pavel Juráček, Jan Schmidt	1953	1955	šr.m.
109	Kłopoty referenta Trziszki	Rodinné trampoty oficiála Tříšky	Josef Mach	1949	1950	
110	Kobieta dotrzymuje słowa	Slovo dělá ženu	Jaroslav Mach	1952	1954	
111	Kobiety nie bij nawet kwiatem	Ženu ani květinou neuhodíš	Zdeněk Podskalský	1966	1967	
112	Kolonia Lanfieri	Kolonie Lanfieri	Jan Schmidt	1969	1970	współprod. z ZSRR
113	Koniec agenta W4C	Konec agenta W4C prostřednictvím psa pana Foustky	Václav Vorlíček	1967	1968	
114	Krakatit	Krakatit	Otakar Vávra	1948	1948	
115	Krawiec i księżę	Labakan	Václav Krška	1956	1959	współprod. z Bułgarią
116	Król Lavra	Král Lávra	Karel Zeman	1950	1951	šr.m., anim.
117	Król strzelców	Ledoví muži	Vladimír Sís	1960	1962	
118	Królewna i rybak	Tři zlaté vlasy děda Vševeda	Jan Valášek	1963	1966	
119	Królewna ze złotą gwiazdą	Princezna se zlatou hvězdou	Martin Frič	1959	1961	
120	Królewski błąd	Královský omyl	Oldřich Daněk	1968	1969	
121	Królewskie igraszki	Slasti Otce vlasti	Karel Steklý	1969	1970	
122	Krwawym tropem	Po stopách krve	Petr Schulhoff	1969	1970	
123	Księżniczka i niedźwiedz	O medvědu Ondřejovi	Jaroslav Mach	1959	1961	
124	Księżyc nad rzeką	Měsíc nad řekou	Václav Krška	1953	1955	
125	Kto chce zabić Jessii?	Kdo chce zabít Jessii?	Václav Vorlíček	1966	1968	
126	Kto jest bez winy?	Kto si bez viny	Dimitrij Plichta	1963	1965	
127	Lampy naftowe	Petrolejové lampy	Juraj Herz	1971	1972	
128	Lato	Léto	K. M. Walló	1948	1959	
129	Legenda o miłości	Legenda o lásce	Václav Krška	1956	1958	współprod. z Bułgarią
130	Lekcja odwagi	Lekce	Dušan Klein	1971	1973	

131	Lemoniadowy Joe	Limonádový Joe aneb Koňská opera	Oldřich Lipský	1964	1965	
132	Łęk	Strach	Petr Schulhoff	1963	1965	
133	Lotnisko nie przyjmuje	Letiště nepřijímá	Čeněk Duba	1959	1962	
134	Ludzie bez skrzydeł	Muži bez křídel	František Čáp	1946	1947	
135	Mały partyzant	Malý partyzán	Pavel Blumenfeld	1950	1952	
136	Małżeństwo na niby	Svatba s podmínkou	Pavel Kohout	1965	1966	
137	Maria	Marie	Václav Vorlíček	1964	1965	
138	Marzenia i zabawy	Hry a sny	Milan Vošmik	1958	1960	
139	Melduję posłusznie	Poslušně hlásím	Karel Steklý	1957	1959	
140	Męczennicy miłości	Mučedníci lásky	Jan Němec	1966	1967	DKF
141	Mężowie na przeszkoleniu	Kudy kam?	Vladimír Borský	1956	1957	
142	Między nami złodziejami	Mezi námi zloději	Vladimír Čech	1963	1965	
143	Między niebem a ziemią	Mezi nebem a zemí	Zdeněk Podskalský	1958	1959	
144	Milcząca barykada	Němá barikáda	Otakar Vávra	1949	1949	
145	Miłość blondynki	Lásky jedné plavovlásky	Miloš Forman	1965	1966	
146	Miłość nie wymaga słów	Kolik slov stačí lásce?	Jiří Sequens	1961	1963	
147	Miłość w górach	V proudech	Vladimír Vlček	1957	1959	współprod. z Francją
148	Mistrz Alesz	Mikoláš Aleš	Václav Krška	1951	1952	
149	Miś Bimbo	Malí medvědáři	Jindřich Puš, Jiří Jungwirth	1957	1959	
150	Młodziencze lata	Mladá léta	Václav Krška	1952	1955	
151	Moralność pani Dulskiej	Morálka paní Dulské	Jiří Krejčík	1958	1959	
152	Morderstwo po naszymu	Vražda po našem	Jiří Weiss	1966	1968	
153	Morgiana	Morgiana	Juraj Herz	1972	1973	
154	Mój przyjaciel Fabian	Můj přítel Fabián	Jiří Weiss	1953	1955	
155	My z 9-tej A	My z deviatej A.	Štefan Uher	1961	1964	
156	Na rozdrożu	Frona	Jiří Krejčík	1954	1957	
157	Na szlaku wojennych przygód	Na Žižkově válečném voze	Milan Vošmik	1968	1969	
158	Na torze czeka morderca	Na kolejích čeká vrah	Josef Mach	1970	1971	
159	Najlepsza kobieta mojego życia	Nejlepší ženská mého života	Martin Frič	1968	1972	
160	Najpiękniejszy wiek	Nejkrásnější věk	Jaroslav Papoušek	1968	1970	
161	Nasza zwariowana rodzinka	Naše bláznivá rodina	Jan Valášek, Karel Kachyňa	1968	1970	
162	Nie koniec na tym	Případ ještě nekončí	Ladislav Rychman	1957	1959	
163	Niebezpieczna siostrzenica	Panenvství a kriminál	Václav Lohniský	1969	1971	
164	Nieorane pole	Pole neorané	Vladimír Bahna	1953	1955	
165	Nieustraszeni	Neporažení	Jiří Sequens	1956	1957	

166	Nieziemskie historie	O věcech nadpřirozených	Jiří Krejčík, Jaroslav Mach, Miloš Makovec	1958	1960	
167	Nikt nic nie wie	Nikdo nic neví	Josef Mach	1947	1948	
168	Nikt się śmiać nie będzie	Nikdo se nebude smát	Hynek Bočan	1965	1966	
169	Noc przedślubna	Komedie s Klikou	Václav Krška	1964	1965	
170	Nocne sam na sam	Flám	Miroslav Hubáček	1966	1968	
171	Nocne spotkanie	Dnes večer všechno skončí	Vojtěch Jasný, Karel Kachyňa	1954	1955	
172	Nocny gość	Noční host	Otakar Vávra	1961	1962	
173	O chłopie co okpił śmierć	Dařbuján a Pandrhola	Martin Frič	1959	1963	
174	O czymś innym	O něčem jiném	Věra Chytilová	1963	1964	
175	O szóstej na lotnisku	V šest ráno na letišti	Čeněk Duba	1958	1959	współprod. z ZSRR
176	O uroczystości i gościach	O slavnosti a hostech	Jan Němec	1966	1967	DKF
177	Ocean Lodowaty wzywa	Ledové moře volá	Hanuš Burger	1961	1963	
178	Oddział Z-8	Případ Z - 8	Miroslav Cikán	1948	1949	
179	Okropna żona	Strašná žena	Jindřich Polák	1965	1966	współprod. z NRD
180	Olimpiada w Helsinkach	Olympiáda - Helsinky 1952	Čeněk Duba, Vítězslav Mokroš	1952	1955	dok.
181	Ołowiany chleb	Olověný chléb	Jiří Sequens	1953	1955	
182	Organy	Organ	Štefan Uher	1964	1967	
183	Orkiestra z Marsa	Hudba z Marsu	Ján Kadár, Elmar Klos	1955	1956	
184	Orle piórko	Orlie pierko	Martin Hollý	1971	1973	
185	Osamotniony	Škola otců	Ladislav Helge	1957	1958	
186	Oskarżony	Obžalovaný	Ján Kadár, Elmar Klos	1964	1965	
187	Ostatni Mohikanin	Poslední Mohykán	Vladimír Slavínský	1947	1948	
188	Ostatni Mohikanin	Poslední Mohykán	Vladimír Slavínský	1947	1954	wznow.
189	Ostatni wystrzał	Poslední výstřel	Jiří Weiss	1950	1951	
190	Pali się, moja panno	Hoří, má panenka	Miloš Forman	1967	1970	współprod. z Włochami
191	Pan Habetin odchodzi	Pan Habětín odchází	Václav Gajer	1949	1950	
192	Pan i astrolog	Pán a hvezdár	Dušan Kodaj	1959	1963	
193	Pan Nowak	Pan Novák	Bořivoj Zeman	1949	1949	
194	Panna z dziećmi	Odvážná slečna	František Filip	1969	1970	
195	Perły na dnie	Perličky na dně	Jiří Menzel, Jan Němec, Evald Schorm, Věra Chytilová, Jaromil Jireš	1964	1966	DKF

196	Piäte kolo u vozu	Páté kolo u vozu	Bořivoj Zeman	1958	1960	
197	Piäty ježdziec Apokalipsy	A pätý jezdec je Strach	Zbyněk Brynych	1964	1965	
198	Piäty wydział	Páté oddělení	Jindřich Polák	1960	1963	
199	Piekielny miesiäc miodowy	Ďäbelské líbánky	Zdeněk Podskalský	1970	1971	
200	Pierwszy dzieñ mojego syna	První den mého syna	Ladislav Helge	1964	1966	
201	Pierwszy krzyk	Křik	Jaromil Jireš	1963	1965	
202	Pierwszy wyścig	Dědeček automobil	Alfréd Radok	1956	1958	współprod. z Francją
203	Piosenka za grosz	Písnička za groš	Rudolf Myzet	1953	1955	
204	Pocałunek na stadionie	Polibek ze stadionu	Martin Frič	1947	1949	
205	Pociągi pod specjalnym nadzorem	Ostře sledované vlaky	Jiří Menzel	1966	1967	
206	Podlotki	Štěňata	Ivo Novák	1957	1958	
207	Porwanie	Únos	Ján Kadár, Elmar Klos	1952	1954	
208	Powrót do domu	Návrat domů	Martin Frič	1948	1949	
209	Powrót syna marnotrawnego	Návrat ztraceného syna	Evald Schorm	1966	1971	
210	Požadanie zwane Anada	Touha zvaná Anada	Ján Kadár, Elmar Klos	1969	1971	współprod. z USA
211	Pólnocny port	Severní přístav	Miloš Makovec	1954	1955	
212	Praga roku 1848	Revoluční rok 1848	Václav Krška	1949	1950	
213	Pragnienie	Žízeň	Václav Kubásek	1949	1950	
214	Praski blues	Pražské blues	Georgis Skalenakis	1963	1964	
215	Proszę ostrzej	Zaostřit prosím!	Martin Frič	1956	1958	
216	Prywatna burza	Soukromá vichřice	Hynek Bočan	1967	1968	
217	Przebudzenie	Probuzení	Jiří Krejčík	1959	1961	
218	Przezucie	Předtucha	Otakar Vávra	1947	1948	
219	Przez gęsty las	Cesta hlubokým lesem	Štěpán Skalský	1963	1966	
220	Przez zielona granicę	Král Šumavy	Karel Kachyňa	1959	1960	
221	Przeżyłem swoją śmierć	Přežil jsem svou smrt	Vojtěch Jasný	1960	1961	
222	Przybrana córka	Pytláková schovanka aneb Šlechetný milionář	Martin Frič	1949	1950	
223	Przygoda w Złotej Zatoce	Dobrodružství na Zlaté zátocce	Břetislav Pojar	1955	1956	
224	Przygody dobrego wojaka Szwejka	Dobrý voják Švejk (cz. 1-2)	Jiří Trnka, Bohuslav Šrámek	1954	1956	anim.
225	Przygody Múnchhausena	Baron Prášil	Karel Zeman	1961	1963	
226	Przyjdą nowi bojownicy	Vstanou noví bojovníci	Jiří Weiss	1950	1951	
227	Przystanek na peryferiach	Tam na konečné	Ján Kadár, Elmar Klos	1957	1960	
228	Psiogłowcy	Psohlavci	Martin Frič	1955	1955	
229	Raczek się spóźnia	Racek má zpoždění	Josef Mach	1950	1951	
230	Romanca na trąbkę	Romance pro	Otakar Vávra	1966	1968	

		křídlovku				
231	Romans na przedmieściu	Žižkovská romance	Zbyněk Brynych	1958	1959	
232	Romeo, Julia i ciemność	Romeo, Julie a tma	Jiří Weiss	1959	1961	
233	Ruszyły wzgórza	Lazy sa pohli	Paľo Bielik	1951	1953	
234	Samochodami przez Czarny Łąd	Kolona pro Afriku	Jiří Svoboda	1961	1963	dok.
235	Sępy	Dravci	Jiří Weiss	1948	1948	
236	Skarb bizantyjskiego kupca	Poklad byzantského kupce	Ivo Novák	1966	1968	
237	Skarb Ptasiej wyspy	Poklad Ptačího ostrova	Karel Zeman	1952	1955	anim.
238	Sklep przy głównej ulicy	Obchod na korze	Ján Kadár, Elmar Klos	1965	1966	
239	Skradziony balon	Ukradená vzducholod'	Karel Zeman	1966	1968	
240	Słońce w sieci	Slnko v sieti	Štefan Uher	1962	1964	
241	Sobór w Konstancji	Jan Hus	Otakar Vávra	1954	1957	
242	Spojrzenie z okna	Závrat'	Karel Kachyňa	1962	1964	
243	Sprawa Barnaby Kosa	Prípad Barnabáš Kos	Peter Solan	1964	1967	
244	Sprytna dziewczyna	První a poslední	Vladimír Čech	1959	1960	
245	Srebrny faworyt	Trinástočroční - Strieborný favorit	Andrej Lettrich	1960	1964	sr.m.
246	Srebrny wiatr	Stříbrný vítr	Václav Krška	1954	1958	
247	Starcy na chmielu	Starci na chmelu	Ladislav Rychman	1964	1965	
248	Stawka o życie	Hra o život	Jiří Weiss	1956	1957	
249	Straceńcy	Ztracenci	Miloš Makovec	1956	1958	
250	Straszne skutki awarii telewizora	Ecce homo Homolka	Jaroslav Papoušek	1969	1970	
251	Stworzenie świata	Stvoření světa	Eduard Hofman	1957	1959	anim.
252	Sumienie	Svědomy	Jiří Krejčík	1948	1949	
253	Syrena	Siréna	Karel Steklý	1947	1948	
254	Szalona Barbara	Divá Bára	Vladimír Čech	1949	1958	
255	Szewc Mateusz	O ševci Matoušovi	Miroslav Cikán	1948	1949	
256	Szkolna miłość	Červnové dny	Antonín Kachlík	1961	1963	
257	Szkoła grzeszników	Škola hříšníků	Jiří Hanibal	1965	1967	
258	Sztubackie kłopoty	Malý Bobeš ve městě	Jan Valášek	1962	1966	
259	Sztubak	Prynacek / Prvák	Vladislav Pavlovič	1959	1963	sr.m.
260	Ślub bez obrączki	Svatba bez prstýnku	Vladimír Čech	1972	1973	
261	Ślub z przeszkodami	Pára nad hrncem	Miroslav Cikán	1950	1951	
262	Śmierć czarnego króla	Smrt černého krále	Jiří Sequens	1971	1973	
263	Śmierć nazywa się Engelchen	Smrt si říká Engelchen	Ján Kadár, Elmar Klos	1963	1964	
264	Śmierć Tarzana	Tarzanova smrt	Jaroslav Balík	1962	1964	
265	Śmierć w siodle	Smrt v sedle	Jindřich Polák	1958	1960	
266	Święta grzesznica	Svatá hříšnice	Vladimír Čech	1970	1971	

267	Tajemnica Aleksandra Dumasa	Tajemství velikého vypravěče	Karel Kachyňa	1971	1973	
268	Tajemnica krwi	Tajemství krve	Martin Frič	1953	1955	
269	Tajemnicza puderniczka	Zpívající pudřenka	Milan Vošmik	1959	1961	
270	Tak blisko nieba	Tak blízko u nebe	Vladimír Brebera	1963	1965	
271	Taka miłość	Taková láska	Jiří Weiss	1959	1961	
272	Tango dla niedźwiedzia	Tango pre medveďa	Stanislav Barabáš	1966	1968	
273	Tchórz	Mrtvý mezi živými	Bořivoj Zeman	1946	1948	
274	Teoria uwodzenia	Já truchlivý Bůh	Antonín Kachlík	1969	1970	
275	Teresa prowadzi śledztwo	Tereza	Pavel Blumenfeld	1961	1962	
276	Tęcza nad Słowacją	Dúha nad Slovenskom	Vladimír Bahna	1952	1955	dok.
277	Tęsknota	Touha	Vojtěch Jasný	1958	1959	
278	Towarzysz regent	Král Králů	Martin Frič	1963	1965	
279	Transport z rajů	Transport z ráje	Zbyněk Brynych	1962	1964	
280	Trójka trefl	Křížová trojka	Václav Gajer	1948	1949	
281	Trup w każdej szafie	Čtyři vraždy stačí, drahoušku	Oldřich Lipský	1970	1972	
282	Trzciniowe dzwony	Zvony z rákosu	Václav Kubásek	1950	1951	
283	Trzej świadkowie	Traja svedkovia	Paľo Bielik	1968	1972	
284	Trzy życzenia	Tři přání	Ján Kadár, Elmar Klos	1958	1965	
285	Trzynasty komisariat	13. revír	Martin Frič	1946	1958	
286	Tu są lwy	Zde jsou lvi	Václav Krška	1958	1959	
287	Ucieczka przed cieniem	Útěk ze stínu	Jiří Sequens	1958	1960	
288	Uczniowski rewir	Milujeme	Václav Kubásek, Jaroslav Novotný	1951	1953	
289	Ukryte skarby	Konec cesty	Miroslav Cikán	1959	1962	
290	Upiór z Morrisville	Fantom Morrisvillu	Bořivoj Zeman	1966	1967	
291	Uśmiechnięty kraj	Usměvavá zem	Václav Gajer	1952	1953	
292	Utracona córka	Místenka bez návratu	Dušan Klein, Miroslav Sobota	1964	1966	
293	W cieniu gilotyny	Klíč	Vladimír Čech	1971	1972	
294	W matni	Jestřáb kontra Hrdlička	Vladimír Borský	1953	1954	
295	W pogoni za meteorytem	Objev na Střapaté hůrce	Karel Steklý	1962	1964	
296	W rozterce	Občan Brych	Otakar Vávra	1958	1960	
297	Waleria i tydzień cudów	Valerie a týden divů	Jaromil Jireš	1970	1972	
298	Wczasy z Aniołem	Dovolená s Andělem	Bořivoj Zeman	1952	1954	
299	Wesoła trójka	Štika v rybníce	Vladimír Čech	1951	1952	
300	Wesołe zawody	Veselý souboj	Miloš Makovec	1950	1951	
301	Wielka przygoda	Velké dobrodružství	Miloš Makovec	1952	1953	
302	Wiem, że jesteś mordercą	Vím, že jsi vrah...	Petr Schulhoff	1971	1972	
303	Wieś na pograniczu	Ves v pohraničí	Jiří Krejčík	1948	1949	

304	Wilcza jama	Vlčí jáma	Jiří Weiss	1957	1959	
305	Wilcze doły	Vlčie diery	Paľo Bielik	1948	1949	
306	Wina Włodzimierza Olmera	Vina Vladimíra Olmera	Václav Gajer	1956	1957	
307	Wiosenne wody	Jarní vody	Václav Krška	1968	1970	
308	Wiosna we wrześniu	Letos v září	František Daniel	1963	1964	
309	Wszędzie żyją ludzie	Všude žijí lidé	Jiří Hanibal, Štěpán Skalský	1960	1962	
310	Wyprawa w przeszłość	Cesta do pravěku	Karel Zeman	1955	1956	
311	Wyprawa w Tatry Słowackie	Expedícia TANAP	Karol Skřípský	1961	1963	dok.
312	Wyższa zasada	Vyšší princip	Jiří Krejčík	1960	1961	
313	Z Argentyny do Meksyku	Z Argentiny do Mexika	Miroslav Zikmund, Jiří Hanzelka	1953	1957	dok.
314	Z cesarsko-królewskich czasów opowiadań kilka	Haškovy povídky ze starého mocnářství	Miroslav Hubáček	1952	1953	
315	Z mojego życia	Z mého života	Václav Krška	1955	1956	
316	Za białym murem	Vysoká zeď	Karel Kachyňa	1964	1965	
317	Zabójstwo inż. Czarta	Vražda ing. Čerta	Ester Krumbachová	1970	1971	
318	Zadzwońcie do mojej żony	Co řekne žena...	Jaroslav Mach	1958	1958	współprod. z Polską
319	Zahartowani	Zocelení	Martin Frič	1950	1951	
320	Zaloty pięknego dragona	Partie krásného dragouna	Jiří Sequens	1970	1972	
321	Zamieć	Vánice	Čeněk Duba	1962	1963	
322	Zapora	Priehrada	Paľo Bielik	1950	1951	
323	Zasadzka	Past	Martin Frič	1950	1951	
324	Zawieja	Bílá tma	František Čáp	1948	1949	
325	Zdrada	Posledný návrat	František Kudláč	1958	1959	
326	Zdradzieckie gry miłosne	Hry lásky šalivé	Jiří Krejčík	1971	1972	
327	Zlot sokołów (cz. 1)	Píseň o sletu I	Jiří Weiss	1948	1950	dok.
328	Zlot sokołów (cz. 2)	Píseň o sletu II	Jiří Weiss	1948	1950	dok.
329	Zmartwienia	Trápení	Karel Kachyňa	1961	1963	
330	Zwariowałeś, Toni	Tony, tobě přeskočilo	Věra Plívová-Šimková, Drahomíra Králová	1969	1970	
331	Zwycięskie skrzydła	Vítězná křídla	Čeněk Duba	1950	1951	
332	Żelazny dziadek	Železný dědek	Václav Kubásek	1948	1949	
333	Żyrafa w oknie	Žirafa v okně	Radim Cvrček	1968	1969	

Tabela 3. Filmy współprodukowane przez Czechosłowację wyświetlane w polskich kinach w latach 1944–1973.

l.p.	tytuł polski	tytuł oryginalny	reżyseria	rok produkcji	rok polskiej premiery	współprodukcja	uwagi
1	Człowiek, który kłamie	L'homme qui ment / Muž, který lže	Alain Robbe-Grillet	1968	1969	Francja-CSRS	DKF
2	Gracz	Игрок / Hráč	Aleksiej Batałow	1972	1973	ZSRR-CSRS	
3	Korona śmierci	Ítélet / Rozsudek	Ferenc Kósa	1970	1971	Węgry-CSRS-Rumunia	
4	Majowe gwiazdy	Майские звёзды / Májové hvězdy	Stanisław Rostocki	1959	1962	ZSRR-CSRS	
5	Nowa Czechosłowacja	Новая Чехословакия / Nové Československo	Wasilij Bielajew, Vladimír Vlček	1949	1951	ZSRR-CSRS	śr.m., dok.
6	Parasol świętego Piotra	Szent Péter esernyője / Dáždnik svätého Petra	Frigyes Bán, Vladislav Pavlovič	1958	1961	Węgry-CSRS	
7	Siódmy kontynent	Sedmi kontinent / Siedmy kontinent	Dušan Vukotić	1966	1968	Jugosławia-CSRS	

Tabela 4. Liczba prapremier filmów czechosłowackich w Telewizji Polskiej w latach 1958–1973.

rok	filmy długometrażowe				filmy średniometrażowe				seriale	razem				
	fabularne	dokumentalne	animowane	razem	fabularne	dokumentalne	animowane	razem		fabularne	dokumentalne	animowane	seriale	RAZEM
1958	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1959	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1960	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
1961	2	0	1	3	0	0	0	0	0	2	0	1	0	3
1962	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1963	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

1964	0	0	0	0	2	0	0	2	0	2	0	0	0	2
1965	8	1	0	9	1	0	0	1	0	9	1	0	0	10
1966	7	0	0	7	4	1	0	5	0	11	1	0	0	12
1967	9	0	0	9	3	1	0	4	0	12	1	0	0	13
1968	5	0	0	5	0	0	0	0	1	5	0	0	1	6
1969	6	0	0	6	1	0	0	1	0	7	0	0	0	7
1970	5	1	0	6	1	1	0	2	2	6	2	0	2	10
1971	6	0	0	6	1	0	0	1	2	7	0	0	2	9
1972	8	0	0	8	1	0	0	1	4	9	0	0	4	13
1973	5	0	0	5	2	0	0	2	1	7	0	0	1	8
razem	62	2	1	65	16	3	0	19	10	78	5	1	10	94

Tabela 5. Filmy czechosłowackie wyświetlane wyłącznie w Telewizji Polskiej w latach 1958–1973.

l.p.	tytuł polski	tytuł oryginalny	reżyseria	rok produkcji	rok prapremiery w TVP	uwagi
1	31 stopni w cieniu	Třicet jedna ve stínu	Jiří Weiss	1965	1966	
2	Alibi w wodzie	Alibi na vodě	Vladimír Čech	1965	1966	
3	Ania idzie do szkoły	Anička jde do školy	Milan Vošmik	1962	1965	
4	Babunia	Babička	Antonín Moskalyk	1971	1973	
5	Ballada o Wójtowej Marynie	Balada o Vojtovej Maríne	Martin Ťapák	1964	1971	
6	Barometr	Barimetr	Antonín Moskalyk	1969	1971	
7	Bez aureoli	Bez svatozáře	Ladislav Helge	1963	1965	
8	Bębny	Bubny	Ivo Novák	1964	1966	
9	Czerwone wino	Červené víno	Andrej Lettrich	1972	1973	serial
10	Człowiek, który nie wrócił	Muž, který sa nevrátil	Peter Solan	1959	1961	
11	Dziadek Kilian i ja	Dědeček, Kyliján a já	Jiří Hanibal	1966	1967	
12	Dzielny procarz	Práce	Karel Kachyňa	1960	1965	
13	Dziewczyna dla Czendy	Klec pro dva	Jaroslav Mach	1967	1968	
14	Fajki	Dýmky	Vojtěch Jasný	1966	1967	
15	Franciszek Vek	F. L. Věk	František Filip	1970	1972	serial
16	Garaż dziadka Andrysza	Červená kůlna	Jiří Hanibal	1968	1969	
17	Gwiazda	Hvězda	Jiří Hanibal	1969	1970	

18	Gra + Śmierć karpia + Przysięga + Lady Makbet z Vinohradov [Hříšní lidé města pražského]	Hříšní lidé města pražského	Jiří Sequens	1968	1970 - 1972	serial (odcinki wyświetlane jako samodzielne filmy, bez wskazania polskiego tytułu serialu)
19	Inferno	Inferno	Igor Ciel	1969	1971	
20	Kociaków nie zabieramy	Kočky neberem	Josef Pinkava	1966	1968	
21	Kolekcjoner dywanów + Oszust matrymonialny	Čintamani & podvodník	Jiří Krejčík	1964	1966	nowele wyświetlane w TVP jako samodzielne (osobne) filmy
22	Koncert na półtovej orkiestry	Revue pre jeden a pol orchestra	Georgis Skalenakis	1965	1967	śr.m.
23	Koniec lata	Konec léta	Václav Hudeček	1968	1969	
24	Koniec wielkiej epoki	Konec velké epochy	Antonín Moskalyk	1965	1967	
25	Konkurs	Konkurs	Miloš Forman	1963	1964	
26	Krąg	Kruh	Ladislav Rychman	1959	1961	
27	Król komików	Král komiků	Vladimír Sís, Rudolf Jaroš	1963	1965	dok.
28	Kryptonim Daniela	Případ Daniela	Pavel Háša	1964	1966	śr.m.
29	Kryształ ze Stambułu	Kryštál z Istanbulu	Vladislav Pavlovič	1966	1967	śr.m.
30	Książę Bajaja	Princ Bajaja	Antonín Kachlík	1971	1972	
31	Kubo	Kubo	Martin Ďapák	1965	1969	
32	Latarnia	Lucerna	František Filip	1967	1971	
33	Lidice	Lidice	Pavel Háša	1965	1967	śr.m., dok.
34	Mały Bobesz	Malý Bobeš	Jan Valášek st.	1961	1965	
35	Mały letni blues	Malé letní blues	Jiří Hanibal	1967	1969	
36	Małżeństwo z rozsądku	Sňatky z rozumu	František Filip	1968	1970	serial
37	Marta	Velikonoční dovolená	Jiří Hanibal	1971	1973	
38	Martin Eden	Cesta řeky k moři	Ludvík Ráža	1966	1969	
39	Miłość życia	Láska k životu	Dušan Klein	1970	1973	
40	Morderca ukrywa twarz	Vrah skrývá tvář	Petr Schulhoff	1966	1968	
41	Morowa mama	Senzi mama	Vladislav Pavlovič	1964	1966	
42	Naga pasterka	Nahá pastýřka	Jaroslav Mach	1966	1967	
43	Natalia	Natali	Petr Tuček	1968	1971	śr.m.
44	Niebiańska miłość	Láska nebeská	Petr Schulhoff	1964	1965	śr.m.
45	Niezwykła klasa	Neobyčejná třída	Josef Pinkava	1964	1967	
46	Nim skończy się noc	Kým sa skončí táto noc	Peter Solan	1965	1967	
47	Opowieści o starym tramwaju	Pohádka o staré tramvaji	Milan Vošmik	1961	1965	
48	Opowieści z wyższych sfer	Príbehy z lepšej spoločnosti	Jaroslav Balík	1969	1972	serial

49	Palcem na wodzie	Bylo čtvrt a bude půl	Vladimír Čech	1968	1970	
50	Pan Tau	Pan Tau	Jindřich Polák	1969	1971	serial
51	Panie przyjdą później	Slečny přijdou později	Ivo Toman	1966	1967	
52	Pięty Achillesa	Každý mladý muž (now.1 - Achillovy paty)	Pavel Juráček	1965	1966	śr.m.
53	Pomarańczowy księżyc	Oranžový měsíc	Antonín Moskalyk	1962	1964	śr.m.
54	Powrót pana Ryszanka	Návrat pana Ryšánka	Ludvík Ráža	1971	1973	
55	Praga z soboty na niedzielę	Praha ze soboty na neděli	Bruno Šefranka	1964	1966	śr.m., dok.
56	Praski barok	Praha barokní	Karel Plicka	1943	1970	
57	Przygoda w niebie	Prázdniny v oblacích	Jan Valášek	1959	1960	
58	Przygody inspektora	Zločin v dívčí škole	Ivo Novák, Ladislav Rychman, Jiří Menzel	1965	1966	
59	Psy i ludzie	Psi a lidé	Evald Schorm	1971	1972	
60	Requiem dla fletu czarodziejskiego	Rekviem za kouzelnou flétnu	Václav Kašlík	1968	1970	
61	Ring wolny	Ring volný	Vladislav Pavlovič	1970	1971	
62	Sen nocy letniej	Sen noci svatojánské	Jiří Trnka	1959	1961	anim.
63	Sieci Saturna	Canarisova krvavá hviezda	Otto Haas	1966	1968	serial
64	Siedmiu świadków	Sedem svedkov	Peter Solan	1967	1970	śr.m.
65	Słodkie igraszki minionego lata	Sladké hry minulého leta	Juraj Herz	1969	1971	
66	Sprawa jasnovidza Hanussena	Prípad jasnovidca Hanussena	Andrej Lettrich	1969	1971	serial
67	Srebrny Neptun	Strieborný Neptún	Miroslav Hornák	1970	1973	śr.m.
68	Sterowcem do Bieguna Północnego	Vzducholodí k severnímu pólu	Vladimír Kabelík	1968	1970	dok.
69	Szalenie smutna królowna	Šíleně smutná princezna	Bořivoj Zeman	1968	1970	
70	Szlachetny cowboy Sandy	Šlechtný cowboy Sandy aneb Prohraná nevěsta	Emanuel Kaněra	1964	1966	śr.m.
71	Ścisłe tajne premiery	Přísně tajné premiéry	Martin Frič	1967	1968	
72	Śmierć przychodzi w deszcz	Smrt' přichádza v daždi	Andrej Lettrich	1965	1967	
73	Śmierć za kurtyną	Smrt za oponou	Antonín Kachlík	1966	1967	
74	Świadectwo martwych oczu	Svědectví mrtvých očí	Otakar Fuka	1971	1972	
75	Tajemnica Wilhelma Storitza	Tajemství Viléma Storitze	Eric Le Hung	1967	1970	
76	Tato, kup mi szczeniaka	Táto, sežeň štěně!	Milan Vošmik	1964	1965	
77	Tatus od święta	Tatínek na neděli	Jaroslav Mach	1971	1972	
78	Tęsknota Sherlocka	Touha Sherlocka	Štěpán Skalský	1971	1972	

	Holmesa	Holmese				
79	Troje z dziewiątego piętra	Tři z devátého poschodí	Igor Ciel	1969	1971	serial
80	Twarz w oknie	Tvár v okne	Peter Solan	1963	1965	
81	Tydzień pełen wrażeń	Vražedný týden	Petr Schulhoff	1970	1972	
82	Ucieczka	Útěk	Štěpán Skalský	1967	1969	
83	Ucieczka pod wiatr	Útěk do větru	Václav Táborský	1965	1966	
84	Walka o Jadwigę	Bitva o Hedviku	Julian Dziedzina	1972	1973	
85	Waterloo	Waterloo	Jiří Bělka	1967	1972	
86	Wieczera o północy	Polnočná večera	Josef Zachar	1971	1972	śr.m.
87	Wigilia z panem Tau	Pan Tau naděluje	Jindřich Polák	1970	1973	śr.m.
88	Wyrok	Rozsudek	Otto Haas	1971	1972	serial
89	Wyżyny	Výšiny	Jozef Medved'	1968	1970	
90	Zagłada Jerozolimy	Zkáza Jeruzaléma	Karel Steklý	1964	1966	śr.m.
91	Zagraj mi na banjo	Revue pro banjo	Zdeněk Podskalský	1963	1967	śr.m.
92	Zaoszczędzony funt	Uspořená libra	Vladimír Svitáček, Ján Roháč	1963	1968	śr.m.
93	Złote wesele	Zlatá svatba	Jaroslav Mach	1972	1973	
94	Zły poniedziałek	Zlé pondělí	Milan Vošmik	1960	1965	